Lidové divadlo číslo 63.

II. VYDÁNÍ.

Cena Kč 6·-

NAKLADATEL JOSEF BIRNBAUM V BRTNICI

J. G. ROSA:

STRŽENÝ KŘÍŽ

DRAMA O 4 JEDNÁNÍCH.

II. VYDÁNÍ.

NÁKLADEM JOSEFA BIRNBAUMA V BRTNICI.

Tiskem Bohumila Živce v Bohušovicích nad Ohří.

Provozovací právo zadává Josef Birnbaum, Brtnice.

Poplatek z provozování této hry se odevzdá jako příspěvek na vybudování katolického gymnasia v Brně.

OSOBY: **Kořán,** sedlák.
Kořánová, jeho žena.
Jenda,)
Marie,) jejich děti.
Viktor, přítel Jendův.
Pavlík, farář.
Elsa Hamerská.
Bedřich,)
Slávek,)
Karel,) vesničtí hoši a přátelé Jendy.
Petr,)
Stanislav.)
Dohnal, starý výminkář.

Děj se odehrává na vesnici v době současné.

Dějství prvé.

Prostranná vesnická světnice. Vše jest čisté a útulně zařízené. Nad středními dveřmi kříž, po stranách obrázky. Vedle dveří lavice. Vpravo ustlaná postel. Hodiny. Dvéře vlevo, nad nimi visí puška.
Letní sváteční odpoledne.

Výstup 1.

Kořán, Kořánová.

Kořán (statný venkovan, mluví zvolna a s důrazem, sedí u stolu a čte.)

Kořánová (poklízí po světnici, mluví tichým hlasem.)

Kořán zavře knihu a podívá se na hodiny). Chlapec nejde — a již se blíží ke třetí.

Kořánová. Snad se někde zdržel. Vždyť se vrací po dvou letech ponejprv domů, proto se nediv. Tam známý, tu známý, s každým slovíčko — nu, a čas kvapí. Však on přijde.

Kořán. Ba přijde, přijde — (pomlčka.) Poslouchej, matko, mám strach, že se nevrátí takový, jaký býval, než odešel.

Kořánová (s leknutím). Proč myslíš, tatínku? Byl přece hodný od dětství. Nezměnil se ani na gymnasiu. Poslouchal, učil se, i do kostela chodil. Myslím, že se ani v Praze nezměnil. Hodný odešel a hodný se vrátí — vždyť jsme ho dobře vychovali.

Kořán. Víš, maminko, to se teprve pozná. Dnešní

svět je oheň, zlato v něm vydrží, ostatní bývá zničeno. — Ba, svět jest dnes zlý!

Kořánová. Náš Jenda byl zlato a jistě vydrží, uvidíš, že s ním budeš spokojen!

Kořán. Dej to Bůh, matko!

Výstup 2.

Marie.

Marie (šestnáctileté děvče). Tatínku, Jenda dosud nepřišel?

Kořán. Nepřišel a kdo ví, kdy přijde. (Vstane.) Půjdu zatím do zahrady, zde ve světnici je tak dusno, a já mám takové divné starosti.

Kořánová (těší ho). To vypusť z hlavy, tatínku. Vše se ti jen tak zdá. Uvidíš, že Jenda se vrátí takový hodný, jako vždycky býval.

Kořán. Aby se vrátil! — Ale svět je dnes zlý a kdo není zlato — (odejde.)

Marie (dívá se za otcem). Maminko, tatínek je dnes takový divný . . .

Kořánová. Je. Má starosti, zda se Jenda ve světě nezkazil. Víš, on je takový vesnický písmák, stále jen mudruje, a teď mu asi něco napadlo a honí se mu to v hlavě . . .

Marie (váhavě). A snad má pravdu, maminko.

Kořánová (polekaně). Co pravíš, Mařenko? — Děvče, ty něco tajíš!

Marie. Ne, maminko, řeknu vám vše, co vím. Není toho ostatně mnoho. Petříků Václav vrátil se včera z Prahy na prázdniny. Mluvila jsem s ním a mezi řečí mi řekl, že s Jendou není vše v pořádku. Prý

špatná společnost ho kazí. Studuje málo, utrácí a — (zarazí se).

Kořánová. Nešťastný chlapec. — Ale to není včechno, tys něco zamlčela . . .

Marie (váhavě). A viděl prý ho několikrát ve společnosti jedné starší studentky, která není — (zarazí se a pak se studem), která není zrovna ctnostná.

Kořánová. Můj Bože, to snad ne! — Takové že by to bylo? — Pro Boha, děvče, před tatínkem mlč. — Znáš ho, je prudký a víš, jak si zakládá na své cti — ta je mu nade vše! A je-li tohle pravda, pak by mnoho radosti z Jendy neměl. Až ten nešťastný chlapec přijde, zeptám se ho na to nenápadně.

Marie. Buďte bez starosti, maminko. — Ostatně, kdo ví, co je na tom pravdy. Možná, že je vše přehnáno.

Kořánová. Dej Bože, aby tomu tak bylo! — Půjdu ven za tatínkem, bolí mně trochu hlava. (Odejde.)

Marie (stojí chvilku zamyšlena, pak jde k oknu a dívá se na náves — po chvilce). Dobré odpoledne, stařečku Dohnalů, kam pak?

Dohnal (venku). Děkuji, panenko — kam že jdu? K vám. Jsou vaši doma?

Marie. Jsou, dědoušku, na zahradě. (K Dohnalovi, který vstupuje středem.) Užívají krásné pohody a klidu.

Výstup 3.

Dohnal.

Dohnal (stařeček vyholených tváří, sehnutý, v ruce má hůl.) Tak na sluníčku jsou? To já mám taky rád, jenže já už ho tuze neužiju.

Marie. Proč, dědečku?

Dohnal. Protože, milé děvče, čekám, že každou chvíli přijde ta zubatá s kosou a řekne — pojď, Dohnale, už jsi byl dost dlouho na tom božím světě. — A věř mi to, děvče, budu tomu skoro rád . . .

Marie (vesele). A proč, dědečku? Nelíbí se vám na světě? Svět je přece krásný!

Dohnal. Je krásný, to je pravda, líbí se mi, ale lidé jsou zkažení, horší než bývali. Dnes se všechno žene za mamonem a zábavou. A ta mládež! To nebývalo za našich časů, aby si děti dělaly ze všeho smích; ale dnes? Kostel je prázdný, před křížem nikdo nesmekne! Kam to spěje? Půjde-li to tak dále, nedopadne to s námi dobře.

Marie. Ale dědečku, snad není tak zle, jak to líčíte. Vaše stáří vidí vše smutně, černě.

Dohnal. Stáří — nestáří, děvče. Smutná pravda je to. Ale to jsem se zapovídal, už musím za tatínkem. Kde je?

Marie. Půjdu s vámi. Bude na zahradě. (Odchází zvolna s Dohnalem, který se u dveří zastavil.)

Dohnal. Víš-li, co se mi stalo, děvče zlaté? (Rozhorleně.) Dnes se mi poprvé v životě smáli, když jsem se modlil u kříže v poli. Dnes poprvé, rozumíš? — Dnes poprvé! A mám už 80 let!

Marie. Není možná? A kdo to byl? Jistě nějaké cizí nezvedené děti!

Dohnal. Cizí byli. — Ale ne děti! Dva mladí páni to byli. Zdálo se mi, že jsou z města. A víš, tak protivně se mi smáli a jeden řekl hrubě: „Nechte

toho modlení, dědo, to vám čerta pomůže!“ — Víš, děvče, slzy mne polily. — To že je pokrok? Věř mi, jsem rád, že už ta zubatá si brousí kosu na mne.

Marie (stranou). Dva mladí páni? — Aby to tak byl Jenda! — K Dohnalovi.) Ale, dědečku, to pusťte z hlavy. Byli to asi nějací nevzdělanci! — A pojďte za tatínkem. (Odchází středem, scéna chvilku prázdná.)

Výstup 4.

Jenda, Viktor.

Jenda, Viktor, oba v lehkých pláštích, uprášeni, v ruce lehké kufříky.

Jenda (vysoký, hezký, mladý muž). Tak už jsme doma, Viktore. (Odmlčí se.) Ale moc radosti z toho nemám, bude mi ta klícka příliš těsná . . , Kde pak Praha! To je jiný život! Zábavy, kamarádi! Nudou se uhryzám.

Viktor (mírnější muž.) A proč, Jendo? Vždyť každý z nás touží po domově. (Teskně). Jak rád bych já si zajel domů k mamince, kdyby dosud žila! Ale jsem sám na světě, úplně sám . . . A věř, někdy ta samota člověka až bolí. Proto jsem ti vděčen, že jsi mne vzal s sebou k vám. Aspoň jsem nemusel zůstati ve městě, ze kterého tak rád utíkám!

Jenda. Vděčen? Za málo. Pravda, ty zkusíš ve světě mnoho, ale nevím, jak se ti bude líbiti u nás. Víš, otec i matka jsou náramně pobožní lidé. Proto nerad jedu domů. Zde bude samý kostel, samé modlení! — (Prudce). Miluji volnost, žádné nucení a toho zde nebude! — Ale já to zlomím!

Viktor. Vidíš, tak to bývalo u nás taky. A líbilo se

mně to. Ovšem, člověk odvyká ve městě všemu — ale myslím, že k vlastní škodě.

Jenda. Ke škodě? — Pochybuji. Pokrokem kupředu, pryč se starými zkostnatělými názory, které nás příliš poutají ke ctnostnému, ale nudnému životu!

Viktor (dívá se na Jendu nechápavě). A co dáš lidstvu místo náboženství? Kam půjde člověk bez něho?

Jenda (ironicky). Člověče, jak to mluvíš? Jsi přece pokrokový!

Viktor (mávne rukou). Jsem, ale ta má pokrokovost větrá. Život, tvrdý život mne učí. Víš, Jendo, bez víry, kterou mi matka vštěpovala, bych snad už ani nežil. Jen vzpomínka na matku a snad i na Boha mne udržela. Možná, že i ty bys byl jiný, kdybys byl nucen rváti se s životem jak musím já . . . . Ostatně nedávno i ty jsi jinak smýšlel.

Jenda. Jak to?

Viktor. Když jsi přišel do Prahy, věřil's a pracoval. Ale pak jsi se změnil. Úplně změnil. — Je otázka, jsi-li tak spokojen, jak jsi býval.

Jenda (zaraženě). Jsem. A nechme toho. (Zmlknou.)

Výstup 5.

(Marie.)

Marie (vběhne do dveří). Jendo! (Pak uzří Viktora, nesměle.) Pěkně vítám!

Jenda. A Mařenka! — (Políbí ji.) Nu, jak se máš, děvče? (Prohlíží si ji.) Ale ty jsi zkrásněla, děvče, od té doby, kdy jsem tě viděl naposledy. Jste všichni zdrávi?

Marie. Díky Bohu, jsme. (Jde k Viktorovi.) I vás vítám do naší chaloupky. (Podává mu ruku.)

Jenda. Neznáte se. (Představuje.) To je můj přítel Viktor Slánský. (K Marii). Víš, Mařenko, Viktor nemá nikoho, je sirotek. Býval by musil zůstati v Praze, proto jsem mu nabídl, aby jel k nám, nebude mi zde aspoň dlouhá chvíle.

Viktor (podává Marii ruku.) Promiňte, slečno, že vpadám do vašeho klidného domova, ale doufám, že se zde dlouho nezdržím, abych nebyl na obtíž.

Marie (srdečně). Ale jaká obtíž! Místa máme dosti. Jenom aby se vám tu líbilo. Život na vesnici je krásný, ale stěží se zalíbí pánům z města.

Viktor. Já jsem taky z vesnice, slečno, jsem tedy tichému životu na venkově zvyklý. — Jsou lidé, kterým je ve městě nevolno a já patřím k nim . . . A pak, je-li v domě takové děvče, jako jste vy, je pobyt v domě každému jistě milý.

Marie (odmítavě). Jen žádné poklony, pane Slánský. Ale půjdu zavolat tatínka. Čekal na vás netrpělivě.

Jenda. Zdrželi jsme se.

Marie (odejde).

Viktor. Ani jsem nepomyslil, že najdu takové kvítečko u vás.

Jenda. Myslíš sestru? — Jen ať neztratíš srdce! Je to správné děvče, byla i v Praze v nějakém ústavě. Šikovná — až na tu nábožnost, ale ta je u nás doma.

Výstup 6.

Kořán, Kořánová.

Kořán (radostně). Jendo, chlapče! Kde jsi byl tak

KNIHOVNA

dlouho? (políbí ho.)

Kořánová. Vítám tě pěkně! (prohlíží ho.) A ty ses změnil, ani bych tě nepoznala.

Jenda. Změnil jsem se, to je pravda. Však jsme se už dva roky neviděli. — Ale je ta cesta sem dlouhá, pravda Viktore? A ta nuda! . . .

Kořán (podává Viktorovi ruku, srdečně). Už mi dcera povídala, že jste přijel. Buďte srdečně vítán — host do domu, Bůh do domu! — Jen aby se vám u nás líbilo!

Viktor. Děkuji za srdečné uvítání. Myslím, že dlouho vás obtěžovati nebudu. Kdybych měl maminku, jel bych k ní. Jsem však sám a proto musím obtěžovat jiné.

Kořánová. Jaké pak obtěžování? U nás můžete býti jako doma, jen když se vám zde bude líbit! — Teď se ale posaďte, přinesu něco na posilněnou. Jistě jste unaveni a lačni. (odejde.)

Ostatní (usedají ke stolu).

Kořán (k Viktorovi). Tak vy jste sám ve světě? A kdo vás vydržuje?

Viktor. Sám, pane Kořáne, sám. Dávám hodiny, pracuji v laboratoři, v tiskárně, abych se protloukl. — Je to ale tvrdý život. — Studie stojí mnoho peněz. Nyní to už snad vydržím. Ještě rok a jsem hotov.

Kořánová (vejde a přináší chléb, máslo, sůl; chvilku stojí a pak odejde ven.)

Kořán. Dej vám Pán Bůh štěstí! — To náš Jenda je na tom lépe, ale zato nás to zmáhá. — Nu, ale nyní si poslužte. Jako doma. Máme to jen po sta-

ročesku, ale jde to od srdce. Berte si! (Podává chléb Viktorovi).

Viktor. Nemusilo to být, — ale abych neurazil — krájí si chleba, ostatní po něm; chvilku ticho.)

Kořán (k Jendovi). A jak ty se máš, chlapče? Psal jsi zřídka, jakobys na nás zapomínal.

Jenda. I nezapomínal, tatínku, ale nebylo na časté psaní času.

Kořán. Vím, vím. Nu a co zkoušky?

Jenda (vyhýbavě). Jde to, jde. Po prázdninách si udělám chemii. —

Kořán. Chlapče, drž se a pospěš! Pomalu už krvácíme. Dřeme všichni do úpadu a jenom na tebe. — Abys nám to někdy oplatil.

Výstup 7.

Dohnal, Marie.

Dohnal (jde k Jendovi, dívá se na něho). Aha, my dva jsme se už viděli. — Pamatuješ se, Jeníku? Tam v polích u kříže. — Jenže já na to nechci vzpomínat. (Trpce.) Tak to jsi byl ty, chlapče?

Viktor (jde mezitím k Marii a tiše se s ní baví).

Jenda (lekne se). My dva? — Nevzpomínám si.

Marie. Tatínku, já ukáži panu Slánskému naši zahrádku, bavte se sami. (Odejdou středem.)

Dohnal. Tak to jsi byl ty — Kořánův Jeník?

Kořán. Co spolu máte, Dohnale? — Ven s tím!

Dohnal (odmítavě). Eh, nic, sousede, nic.

Kořán. Jen to řekněte, vidím, že vám něco leží na srdci.

Dohnal (váhavě). Nu, tak to tedy řeknu. — Modlil jsem se v polích u kříže a Jenda se mi smál. Já ho nepoznal, až teď. Byl to on, sousede, a bolelo mne to. Ještě nikdo se mě nesmál — až tvůj pan student.

Jenda (zardělý). Myslím, dědoušku, že jste si to spletl.

Dohnal. I ne, synečku, nespletl. —

Jenda. Pak lžete!

Kořán (vztyčí se hrozivě). Jendo, Dohnal nikdy nelže. Jemu věřím. Proč ses mu smál? Snad proto, že se modlil u kříže? Co pak ty se nemodlíš? Už jsi zapomněl, co jsem ti kladl na srdce, když jsi odcházel do Prahy? Modli se a pracuj! (Trpce.) Tož ty se nemodlíš a já pochybuji o tvé práci. (Výhružně.) Ale pamatuj sobé, synku! Mé mozoly tě drží ve městě. Poznám-li, že ses zkazil, půjdeš domů! Jsem čestný člověk. Čest byla u Kořánů nade všechno. Tímto mi ji nepřidáváš. To snad ani do kostela nechodíš?

Jenda (krčí rameny). Není času. —

Kořán. Tak na kostel nemáš čas? To i v neděli tak úsilovně pracuješ? — Víš, synku, já tvé práci nevěřím! —

Dohnal. Ale mírni se, sousede. Mládí rádo zapomíná. A dnešní svět odvádí člověka i od těch nejsvětějších povinností.

Kořán. Ano, dědoušku, mládí zapomíná rádo, — ale můj syn nesmí zapomenouti nikdy! — Já jsem věřící člověk a otec, — který dovede svým dětem poručit, jak mají žít. Chci, aby byli šťastni a to bez víry nejde! — Nemám pravdu?

Dohnal. Máš pravdu, chlapče, máš. — (Zdvihne se) Půjdu, sousede, (jde k Jendovi a podává mu ruku.) A ty se na mne nezlob, hochu, nechtěl jsem to říci, ale když otec tak naléhal . . . No, už se stalo. (Odchází.) S Bohem.

Kořán. S Bohem, sousede, — přijďte brzy zas.

Dohnal. Přijdu, přijdu. (Odejde.)

Kořán (chodí po světnici, pak se zastaví před Jendou). Tak jsi se vrátil? — — A řekni mi — věříš vůbec?

Jenda (prudce a hrubě). Nevěřím, žádný vzdělaný člověk nevěří!

Kořán. Tak ty nevěříš? — To už se nedivím, že tak hrubě odpovídáš svému otci, který se na tebe dře do úpadu. — Kdo nevěří, ten ani rodičů svých nectí! — Ale poslouchej — doma budeš dělat, jak já budu chtít! A pustím-li tě zpátky do Prahy, ještě si dobře rozmystím, rozumíš?

Jenda (poslouchá zarytě, pak se otočí, jde k oknu a chvilku se dívá ven, potom odejde dveřmi středem; Kořán se dívá za ním a smutně kývá hlavou.)

Kořán (jde ke dveřím a smutně volá). Matko, matko!

Výstup 8.

Kořánová.

Kořánová. Volal jsi mne?

Kořán. Ano, volal. — Matko, Jenda se nám vrátil, ale jiný . . . Nebyl zlatem. —

Kořánová. Nerozumím, tatínku. Mluvíš tak divně.

Kořán. Nerozumíš — ó, kéž bys nerozuměla. (Smut-

ně.) Maminko, zdá se mi, že jsme ho špatně vychovali!

Kořánová (lekne se). Bože, snad ne? Zkazil se?

Kořán, Nevím, ale ztratil to nejdražší, co jsme mu dali — víru!

Kořánová. Kriste Pane! (Klepání.)

Výstup 9.

Pavlík.

Pavlík (starší, statný kněz). Dej Pán Bůh dobré odpoledne!

Kořán. Dej to Bůh. — Pěkně vítám, pane faráři!

Kořánová. Pěkně vítáme! — Posaďte se, důstojný pane!

Pavlík (usedne). O čem pak jste se radili? — Vidím vám starosti ve tvářích. — Stalo se něco?

Kořán. Stalo, stalo. — — Jenda se vrátil z Prahy na prázdniny. — A svět nám ho kazí . . .

Pavlík. Ten svět, ach, jak je zlý! Kolik propastí tam číhá na mladou duši. — Tak i Jenda do nich padl? — A já myslel, že vydrží.

Kořán. A nevydržel. —

Pavlík. Snad není dosud vše ztraceno!

Kořán. Není, a možná je. Myslím, že nepolepší-li se o prázdninách, nepustím ho zpátky. Mně je čest (pyšně) naše — Kořánovská, dražší než planá sláva, která by ho mohla na světě potkati!

Pavlík. Máte pravdu. — Nemohl bych s ním sám promluviti?

Kořán. Zavolám ho. (Jde k oknu a volá). Jendo, Jeníku!

Výstup 10.

Jenda.

Jenda. Volal jste mne, otče?

Kořán. Volal. — Zde pan farář se přišel na tebe podívat.

Jenda (stranou). Farář? Co je farářovi po mně? (Hlasitě, chladně.) Pěkně vítám, důstojnosti.

Pavlík. Tak na prázdninách, Jeníku? A změnil jsi se, hochu, dokonale! (Ke Kořánovi.) Kdo by si pomyslil, že je to ten malý, učesaný Jeníček, který mně ministrovával. — Nu, buď nám srdečně vítán ve své rodné vísce!

Jenda (chladně). Děkuji, důstojnosti. — Vás člověk pozná podle stálého vzpomínání; pořád se vracíte do těch dávno minulých let.

Pavlík. Abychom my staří tam trochu pookřáli. — A věř mi, býval ten svět přece trochu lepší.

Jenda. Myslíte? Pochybuji. (Ironicky.) Vám se tehdy ovšem dařilo lépe, to je pravda.

Pavlík. Jak to myslíš, chlapče?

Jenda. Že tehdy na vás více lidé dali než dnes. — Tehdy se vám více klaněli a ruku líbali. — Ale už to přestává, a za krátko budete vy kněži úplně zbytečni. Teď bych vám už ruku nepolíbil, ani v kostele neministroval. A víte proč? (Pyšně.) Protože jsem poznal svět a jeho proudy!

Kořán (vstane). Jendo! Jak to mluvíš? Proč urážíš pana faráře, jehož přátelství si pokládám za čest!

Nejsi hoden ani ruku mu políbit, rozumíš! Pamatuj, synku, taková slova jsem od tebe slyšel ponejprv a — naposledy. Nebo tamhle jsou dvéře! Zřeknu se syna, který by mně byl na ostudu, rozumíš!

Pavlík (zdržuje Kořána). Mírněte se, sousede. Jeník za to nemůže. Potkal ho osud tisíců jiných mladých mužů, kteří podlehli svému okolí. Vrátil se jiný než odešel. Bolí to, pravda, ale není dosud vše ztraceno. (K Jeníkovi). Jeníku, chlapče, měl jsem tě a mám tě dosud rád. Nejsem uražen. Co člověk ssál po dlouhé roky, nedá se zlomit rázem. Podívej se na svého otce. Sedřel se a sešedivěl starostí o tebe. Při jeho mozolech tě prosím, važ si jeho i matky, pokud je máš. Poslouchej je, oni to s tebou myslí dobře. Změň se, dokud je čas. (Ke Kořánovi.) Půjdu, sousede. — Doufejte a mírněte se, tím spravíte více než násilím. Dá se vše napravit!

Kořán. Děkuji, pane faráři. Půjdu kousek s vámi.

Jenda (předstírá dojetí). Děkuji, pane faráři a urazil-li jsem vás, odpusťte.

Pavlík. Všechno je odpuštěno. Jen se vzpamatuj, hochu! — S Bohem! (Odcházejí s Kořánem. Jenda samoten).

Jenda. Teď jsem to dostal! Jsem já vlastně hlupák. S takovou by mne otec vyhnal ještě dnes. Musím změnit taktiku. — A ten farář — čert ho sem byl dlužen! Mluví jak kniha — nu, ale na mne si s takovými povídačkami nepřijde. Chachacha — farář! To se Viktor podiví, až mu řeknu, kdo zde byl. (Jde k oknu, volá.) Viktore, Viktore!

Výstup 11.

Viktor.

Viktor (vejde; na kabátě má růži, zůstane stát mezi dveřmi).

Jenda. Člověče, hádej, kdo zde byl?

Viktor. Těžko hádat, ale jistě někdo tobě milý, když jsi tak veselý.

Jenda. Člověče, farář, představ si to, farář! (Směje se.)

Viktor. Nu, co je na tom divného? Jistě hodný pán.

Jenda. Hodný je. — Ale představ si to kázání, které mi tady spustil . . .

Viktor. Měl asi proč.

Jenda. Jak to mluvíš? — Snad nejsi spolčen s těmi svatými?

Viktor. Nejsem. — Ale tobě se divím. — Přijdeš domů po letech a místo radosti přinášíš leda žal. Tvoji rodiče i sestra zasluhují největšího uznání a lásky. Chceš snad obrátit na ruby, čím oni byli po léta kojeni, čím srostli a čím žijí? Nebuď blázen!

Jenda (píská si posměšně mezi Viktorovou řečí). Už jsi hotov? — Člověče, ty jsi měl jít na faráře a ne na medicinu! Ale víš, já mám kázání dnes až po krk. — Ostatně, máš pravdu, změním systém. Takhle bych daleko nedošel. Budu pracovati jinde a potichu.

Viktor. Že toho nenecháš!? Překáží ti přesvědčení jiných? Nech je při jejich a udělej jim podle přání. Chtějí-li, abys chodil do kostela, jdi tam. Nespadl dosud na nikoho, nespadne ani na tebe.

Jenda. Děkuji za radu. (Směje se.) Já do kostela, já?

To je dobré! Ale poslouchej, Viktore, nech si své rozumy, ano? Vůbec ti o ně nestojím! Máš-li svůj názor, dobrá, nech si ho, ale na můj mi nesahej! (Odejde.)

Viktor. To je dobré! Sám ryje do všeho, ale: na můj názor mi nesahej! Zajímavá svoboda přesvědčení!

Výstup 12.

Marie (mezi dveřmi). Smím?

Viktor. Prosím.

Marie. Jenda tady není?

Viktor. Právě odešel. (Soustrastně.) Ubohý hoch. —

Marie. Opravdu ubohý. A býval takový hodný. Ale dnes —

Viktor. Býval, býval. — Pamatuji si, když přišel do Prahy, byl hodný, nesmělý, ale pracoval. Pak si našel společnost, a ta ho zkazila.

Marie. Za tak krátký čas?

Viktor. Kdybyste slečno věděla, kolik svodů a pokušení číhá ve městě každým krokem na mladého člověka, ani byste se nedivila. — Ó, kolik bojů jsem musel probojovat já! . . .

Marie. Vy jste jiný.

Viktor. Jsem člověk jak ostatní.

Marie. A přece jiný než ostatní, — než Jenda. —

Viktor. Myslíte? Snad se ve mně klamete.

Marie. Snad. Ale nechme toho. Má Jenda v Praze nějakou známost?

Viktor. Nevím nic určitého. Ale jednou mi sám řekl, že má.

Marie. Slyšela jsem o tom už zde doma. A jaká je?

Viktor. Ta dívka? — Elsa Hamerská se jmenuje. — Mám-li upřímně říci, myslím, že ona je jeho neštěstím. Je to žena bez všech mravních zásad. Má asi největší podíl na Jendově proměně.

Marie. Znáte ji tedy?

Viktor. Znám. Byl jsem kdysi také vyhlídnutou obětí jejích choutek.

Marie. Nerozumím vám dobře.

Viktor. Elsa Hamerská má totiž zvyk, najíti si nějakého nezkušeného hocha. Je to ďábel, ne žena! (Bolestně.) Netušíte, co mne stál ten boj! Chtěla mne zničit, když jsem odmítl její náběhy. Nenávidí mne dosud, a věřte, že bych se nerad s ní sešel. Když nepochodila u mne, začala nadbíhat Jendovi, a Jenda —

Marie. A Jenda podlehl, je ztracen.

Viktor. Snad o prázdninách na ni zapomene. To by bylo jeho štěstím. Jinak nevím . . .

Marie. Musíme se tedy nějak postarati, aby na ni zapomněl. Vám jsem zavázána velikými díky za upozornění na nebezpečí, Viktore. (Zarazí se.)

Viktor. Činíte mne šťastným, slečno Mařenko.

Marie. Promiňte, uklouzlo mi to tak z úst. Ale nyní musím pomoci mamince. (Odejde.)

Viktor (dívá se za ní). Milé děvče. Tak přece prohraji ten boj, kterého jsem se bál — boj se srdcem . . . (Zmlkne, chvíli ticho, pak Jenda.)

Výstup 13.

Jenda.

Jenda. Ty zde, Viktore? A zamyšlen? Vzpomínáš trochu brzy. Nenechal jsi v Praze srdce?

Viktor. Já? Ne. A kéž by tomu tak bylo u tebe.

Jenda. Jak to myslíš?

Viktor. Nu dobře. — Myslím, že ty máš známost v Praze.

Jenda. Mám, Viktore, mám. A děvče jako lusk. Znáš ji — je to Elsa Hamerská.

Viktor. Znám, bohužel, znám.

Jenda. Proč bohužel? — Je to přece docela slušné děvče.

Viktor. Na pohled. Ale duši má černou. A jak černou! Jendo, podívej se, ty jsi se změnil . . .

Jenda. Jen žádné kázání, rozumíš!

Viktor. Neboj se. Změnil jsi se a já myslím, že hlavní vinu na tom nese ona.

Jenda. Pak se klameš.

Viktor. Já se neklamu. Máš ji rád, viď?

Jenda. Ano, víc než vše ostatní.

Viktor. Láska zaslepuje. Tobě není známo, že já bych byl dnes na tvém místě, kdyby se jí bylo podařilo mne zlákati. A to by býval snad můj konec. U mne začala a u tebe skončila. Já jsem ji ovšem prohlédl, ale ty jsi zůstal slepý. — A pozorování mi dalo za pravdu. Je zlá, zkažená, kazí i tebe. Dej si říci, mluvím jako tvůj přítel.

Jenda. Nevěřím.

Viktor. Láska je slepá, a proto snad tak často neštěstím lidí . . .

Jenda. Nevěřím ti, protože jsi se zmýlíš. Vůbec ji neznáš. Elsa je báječné děvče. Podívej, mne se ujala v Praze jako vlastní matka. Byl jsem nezkušený a ona mně vždy dobře poradila i pomohla.

Viktor. A tak tě zaslepila, že jsi ani nepoznával, jak tě zaplétá do svých zhoubných sítí. Jako pavouk je splétá a čeká, až moucha uvázne. — A již uvázla — Jendo, ty jsi ta moucha! Ona tě vyssaje a potom odkopne! Poslechni mne dříve než bude pozdě. Zapomeň na ni, jinak nevím, jak to vše s tebou dopadne!

Jenda. Nikdy, nemohu!

Viktor. Vím, je to těžké, ale poslechneš-li mě, zachráníš se a později mně i poděkuješ.

Jenda. Děkuji ti již nyní a prosím, abys se o mne tolik nestaral, — je to zbytečné.

Viktor (krčí rameny, těžce). Pak jsi ztracen. — (Dívá se na Jendu, který zarytě mlčí a pak odejde.)

Jenda. Taky to byla hloupost, že jsem si ho sem bral. Nechal jsem se unést soucitem a to je chyba. Rozum, vždycky rozum! — Elsa prý je špatné děvče, k smíchu! . . . . Já hodnějšího děvčete nepoznal. (Vzpomíná.) O, Elso, děvče zlaté, jak tě mám rád! (Zmlkne.)

Výstup 14.

Kořánová.

Kořánová (srdečně). Jendo, hochu!

Jenda. To jste vy, maminko? Co mi nesete?

Kořánová. I nic, nic, — ale ráda bych něco věděla.

Jenda. A copak, maminko?

Kořánová. Jeníku, podívej se mně do očí?

Jenda. A proč? (Vezme matku kolem krku a dívá se jí do očí.)

Kořánová (zkoumavě naň hledí). Ty nejsi, hochu, šťasten!

Jenda. Proč myslíte?

Kořánová. Víš, hochu, oko do duše okno, a ty máš tak nejistý pohled!

Jenda (stranou hrubě). To je zas nějaká hloupost. (Jemněji k matce.) To se vám tak zdá.

Kořánová. I nezdá, pravda je to. Chlapče, matčino srdce neoklameš.

Jenda (stranou). To je komedie. (Nahlas.) Ne, matko, jsem spokojen, úplně spokojen. Jen něco mne stále mrzí zde doma.

Kořánová. A co, chlapče?

Jenda. Že jste takoví pánbičkáři. Já bych rád viděl lidi svobodné. A vy jste otroky kněží!

Kořánová ((rozhlíží se polekaně). Pro Bůh, chlapče, jak to mluvíš? Vždyť je to rouhání! Kdes k tomu prosím tě, přišel?

Jenda (pyšně). Svět, věda, rozum mi to dal!

Kořánová. Svět, věda a rozum? A co víra? Ta ti nedala nic?

Jenda. Taky od ní nic nechci! A jsem přesto šťasten.

Kořánová. Nejsi! Bez víry nikdo není a nemůže býti šťasten. Víra není metla, ale mírná ruka, která jen

hladí. Podívej se na lidi, kteří ji odmítli. Jsou šťastni? Nejsou! A nebudou, dokud se nevrátí k Bohu!

Jenda (zaražen). Ale s vámi není řeč. Nechme toho.

Kořánová. Ještě něco, Jeníku!

Jenda. Ještě? A co?

Kořánová. Slyšela jsem, že máš v Praze známost.

Jenda. To Viktor něco říkal, že? Hlupák!

Kořánová. Křivdíš mu. Pan Slánský neříkal nic!

Jenda. Tak? Mám známost; a co je na tom?

Kořánová. Nic, je-li dobrá — ačkoliv máš na známosti času dost, ještě nejsi hotov a kdo ví, kdy budeš. — Ale je-li zlá?

Jenda. Matko, Elsa je hodné děvče?

Kořánová. Aby jen Pán Bůh dal! Já jsem ale slyšela, že je to (váhá).

Jenda. Nu dál. — Že je?

Výstup 15.

Kořán.

Kořán (vejde nepozorovaně a zůstane stát v pozadí světnice).

Kořánová. Že je to — (hledá vhodné slovo) — nu, nějaká zlá, zkažená studentka.

Jenda (prudce a hrubě). Kdo vám takovou pitomost řekl? — Neurážejte ty nejlepší city k nejdražší mně osobě! Elsa je docela hodné a slušné děvče, rozumíte! Konečně vám po tom nic není, s kým mluvím, nebo koho mám rád; rozumíte? Docela nic nikomu!

Kořán (vyčítavě, přemáhá hněv). Tak mluvíš s matkou, ty — ty nezdárný, zkažený kluku (namíří naň, Kořánová ho zadrží). Ty darebáku!

Kořánová. Mírni se, tatínku!

Kořán. Jen mne pusť, matko, a já ho — já ho prašťím přes ta jeho bezectná ústa! — (Trpce.) Toto je můj syn! (Zoufale.) Bože, Bože, proč mne tak trestáš? (K Jendovi). Ještě něco takového, tak to dopádne špatně s námi oběma, rozumíš ty — ty kluku!

Jenda (hrozivě). Otče!

Kořán. Ven! Ven! A až přijdeš, pak buďto budeš jiný, nebo — (těžce) nebudu míti syna! — Rozuměl jsi!

Jenda (odejde).

Kořánová (tiše pláče).

Kořán (sedne ke stolu, oddychne si těžce. Smutně). Matko, — přece jsme ho špatně vychovali.

O p o n a.

Dějství druhé.

Scéna jako v prvním dějství. Nedělní odpoledne.

Výstup 1.

Kořán, Kořánová.

Kořán (chodí rozčileně po pokoji). Matko, nevím, co s tím hochem bude. Již je měsíc doma a dosud se nezměnil ani o vlas. Pořád slyším jen stížnosti. — Do kostela nechodí a jde-li tam, chová se jako někde na pastvině. Dnes jsem ho sám viděl. Představ si; při pozdvihování stál jako socha, sám v celém kostele. A při tom se tváří tak povýšeně, jako by si myslil: vy hlupáci. Když jsem se na něho díval, popadl mne takový vztek, že bych býval na něho skočil a srazil ho k zemi!

Kořánová. Jsou s ním starosti. Ale, tatínku, jsi prudký, jen aby ses nepřenáhlil!

Kořán. Prudký, prudký. Matko, za to ani nemohu. Jsem poctivec a hrdý na své děti. Když se musím za syna stydět, pak jen hněvem hořím. (Hněvivě.) A ten kluk zapomíná na vše, co jsme pro něho udělali. Necení si ani trochu našich mozolů a potu. Pro koho se dřem, krvácíme, pro koho? A toho nechápe, nevděčník! To člověka právě mrzí . . .

Kořánová. Na dětech se vděku nedočkáš.

Kořán. Ani ho nečekám. Ale mrzí mne, že se vrátil takový! Bože, jaký to býval hodný chlapec, než o-

dešel! (Teskně.) Matko, myslím si, že je to trest boží na nás. Vidím, že to byl kus selské pýchy, která mne nutila, abych ho dal na studie. A pýcha bývá trestána . . .

Kořánová. I to nebyla pýcha, tatínku. — Chtěl jsi jeho lepší. Chtěl jsi, aby se nemusil dříti na té tvrdé hroudě, jak se dřeme my. - A on se nám za všecko tak odměňuje.

Kořán. Kdyby aspoň nekazil druhé, když sám je zlý. Ale on je jako prašivá ovce. Všichni mladí lidé jdou za ním jako můry za světlem. Chce prý taky založit nějaký spolek. Včera si mně stěžoval Cukal, že jeho Bedřich, co kamarádí s Jendou se tuze změnil. Vede prý řeči proti náboženství a rozsévá mrzutosti. Abych prý to Jendovi zakázal. Byl jsem jak na trní, když mně to vytýkal a co jsem mohl říci?

Kořánová. Nešťastný chlapec!

Kořán (rozhodně). Ale půjde-li to tak dál, vyženu ho, uvidíš! Ať se potom stará sám a pozná, co je bída. Však ta ho zkrotí. Dělat mi ostudu nebude, aspoň ne zde doma! (Vezme klobouk a odejde).

Kořánová, Bože, to se dočkáme konců . . .

Výstup 2.

Marie.

Marie (jde ke Kořánové, soucitně). Proč jste tak smutná, maminko?

Kořánová. Máme starosti, beruško. — S Jendou.

Marie. Zase se něco stalo?

Kořánová. Každý den něco provede. — A tatínek

je už vzteklý. — Víš, že je prudký a Jenda ho svým jednáním jenom dráždí. Mám strach, aby se neunáhlil. — Měl by se ten hoch vzpamatovat!

Marie. Je to nešťastný hoch. — Co ho tak převrátilo?

Kořánová. Svět, děvče, svět a zlá společnost.

Marie. Svět — a podívejte se, pan Slánský taky v něm žije a přece je jiný.

Kořánová. Je silnější — a pak se musí starati sám o sebe.

Marie (soucitně). Ach, maminko, ten ve světě zkusil, než se protloukl. Když mi o tom vykládal, bylo mi do pláče. — Však o tom vypráví nerad. — Teď vyhledává více samotu a je jaksi zamyšlen.

Kořánová (starostlivě). Zdá se mně, děvče, že se o něho tuze zajímáš. — Jen abys i ty nám neudělala nějakou starost. Máme toho dost s Jendou. — Pozor, neznáš ho dobře!

Marie. Buďte bez starosti, maminko. Vím, že jsem Kořánova — a pak, Viktor je jiný než Jenda.

Kořánová. Zdání často klame — (zdvihne se). Ale teď půjdu trochu po práci — (odchází). Ach, ten Jenda, nešťastný chlapec . . . (Odejde).

Marie. Mají to naši starosti. — Proč je ten Viktor jiný? (Zamyslí se).

Výstup 3.

Viktor.

Viktor (nepozorovaně vejde, jde k Marii). Na koho myslíte, slečno Mařenko?

Marie (lekne se). To jste mne polekal. — Na koho myslím? (Se studem). Ne, to vám neřeknu.

Viktor. Proč? — A uhádnu-li to?

Marie. Neuhodnete.

Viktor. Myslila jste na mne?

Marie (mlčí).

Viktor. I mlčení mluví! — A co jste si myslela?

Marie (váhavě). Přemýšlela jsem, proč vy jste jiný než Jenda. — Ten nasil doma nespokojenosti. Tatínek i maminka jsou ustaraní a smutní — (teskně) — a u nás bývalo tak veselo!

Viktor. Snad zase bude. — Doufám, že Jenda zmoudří.

Marie. Dej to Bůh! (Pausa).

Viktor. Vy jste tedy myslila, proč já jsem jiný než Jenda? — Řeknu vám to — (nesměle) — protože jsem poznal něco, co mě přeměňuje docela. (Tiše). Je to láska. — A ta je mocná! Podívejte se na Jendu, co z něho učinila. — Snad i já bych byl takový, kdyby —

Marie. Kdyby —

Viktor. Kdyby se bývalo podařilo slečně Hamerské dostati mne do svých tenat. — Ale já odolal. — Býval jsem tehdy nedobytný, jak všichni říkali — ale nyní pozoruji, že prohrávám. — A prohraji-li to úplně, to záleží —

Marie (nedočkavě). To záleží?

Výstup 4.

Jenda.

Jenda (vejde rychle, s úsměvem). Mně se zdá, že se

tady dějí veliké věci.

Viktor a Marie (mlčí, zardělí).

Jenda (pokračuje ironicky). A velký, nedobytný prohrává a ledový už taje. — Nu, ohně je tady dost — Mařka jen hoří.

Marie. Jendo! (Uteče zardělá).

Viktor. Jsi cynik, příteli.

Jenda. Já? Ani mně nenapadá. — Tobě Marii a jí tebe přeji (posměšně) — hodíte se k sobě znamenitě.

Viktor. Jak to myslíš?

Jenda. Nu dobře. — Taková bačkora, jako jsi ty, se k nám hodí výborně.

Viktor. Kdybys ty byl takovou bačkorou, bylo by dobře nejen pro tebe, ale pro všechny.

Jenda (směje se). Já bačkorou? Nu, to se ti povedlo! Ale buď ujištěn, že po tom netoužím.

Viktor. Možná ke své vlastní škodě.

Jenda. Prosím tě, vysvětli mi ty své hádanky, nerozumím jim dobře.

Viktor. Víš, kolik starosti působíš otci i matce? Měl bys být vděčnější. — Ale ty's špatný syn! — Ó, kdybych já měl matku, na rukou bych ji nosil, rozumíš? Však poznáš, co jsi ztratil, až jich mít nebudeš!

Jenda. Už jsi skončil?

Viktor. Ano — a přál bych si, aby tato slova tě konečně uvedla na správnou cestu.

Jenda (ostře). Přát si můžeš, co chceš. — Ale se

mnou si takto mluvil naposledy, rozumíš? Nestojím ti o tvé žvasty, pamatuj si to! Každý jedná podle svého. — Já i ty. — Do tvé kaše ti nefoukám a přeji si, abys i ty mou nechal na pokoji. Neprosím se o tvé pitomé rady!

Viktor (krčí rameny a odejde).

Jenda (vztekle). To jsem si vybral kamaráda na prázdniny! — Takový pitomec otravný. — Ale brzy to s ním skoncuji a potom ať táhne. — Nedobytný — ledový — a Mařka, kdo by si to byl myslil?

Výstup 5.

Kořánová.

Kořánová. Ty zde, Jendo? — Ráda bych si s tebou promluvila?

Jenda. Zas už? — Ale jen žádné kázání!

Kořánová (trpce). Neboj se, vím, že by to bylo marné. Ráda bych se tě zeptala, jaký je ten pan Slánský. Jste přece přátelé.

Jenda. Maminko, sháníte ženicha?

Kořánová. Neboj se, Jendo, neboj. Ale zdá se mi, že on . . .

Jenda (skočí jí do řeči). A ona, maminko. Máte pravdu. Právě jsem je zde vyplašil, byli jaksi zaražení. Ale buďte bez starosti. Pan Slánský je docela hodný mladý muž. Mezi vás zapadne, jakoby sem patřil od narození. Zdomácní brzy a stane se z něho takový vesnický hřbet.

Kořánová (ostře). Tak o něm mluvit nemusíš. Kdybys byl ty takový jak on, byl bys hodnější, roz-

umíš? A taky šťastnější. Matky bys si rozhodně více vážil, tak s ní nemluvil, jako nyní! (Trpce). Ale vzpomeň si na čtvrté přikázání. — Boží mlýny melou pomalu, ale jistě! Přijdou časy, že bys rád matku zlíbal a zatím si z ní tropíš smích! (Odejde).

Jenda. Teď jsem to dostal! — Zdá se mi, že budu musit odejít. — Doma to není k vydržení!

Bedřich (zdraví oknem). Na zdar, Jendo! Jsi sám? Můžeme přijít?

Jenda. Sám. Jen pojďte dále (jde jim vstříc). Buďte vítáni!

Výstup 6.

(Bedřich, Karel, Slávek, Petr, Stanislav).

Bedřich. Tak na zdar, ještě jednou! (Podává mu ruku).

Jenda (je vítá). Posaďte se, kde můžete.

Petr. Já zůstanu u dveří. Přišel jsem jen na skok.

Stanislav. A já si sednu s tebou.

Všichni (usedají).

Jenda. Tak jste přišli zas za mnou?

Karel. Přišli, ale musím ti říci, že to naši doma moc rádi nevidí.

Slávek. Ztratil jsi úplně vážnost. Všichni se na tebe dívají jako na zloducha.

Bedřich. Prý nás kazíš.

Jenda (opovržlivě). Nezáleží mi na tom, co o mně lidé soudí. — A dělá-li vám to zle, nemluvte se mnou.

Slávek. Nu, o to nic. — Proto jsme to neříkali. —

Víš dobře, že za tebou všichni rádi jdeme. Uslyšíme aspoň kousek rozumné řeči, zde se člověk stále jen nudí.

Bedřich. Jak na vesnici. — Farář a učitel hrají pirm a člověk hloupne víc a víc.

Jenda. Zatím co se ve městech lidem otevírají oči. Tam, kamarádi, panáček není nic, každý si jen odplivne, když ho potká. — O pozdravení ani řeči. Pokrok láme jejich vládu a moc. Ale nic si z toho nedělejte, však tady dohrají prim brzy.

Karel. Ale jak to chceš provést? Zde ho mají lidé strašně rádi, do ohně by pro něho skočili.

Jenda. To ti staří omezení hlupci — nám mladým tak k srdci nepřirostl. — Jen co náš spolek začne pracovat.

Karel. Kdy to bude?

Jenda. Nestarej se, brzy. Mám už v hlavě plán.

Bedřich. Jak si to vlastně představuješ?

Jenda. Myslím na něco docela původního, co nemají dosud nikde. — Založíme spolek mladých „Osvěta“ Až je tam budeme mít, pak už si je zpracujeme.

Bedřich. A jak?

Jenda. Začneme pěkně ponenáhlu. — Napřed nějaké to divadlo nebo zábavu, a až si lidi připoutáme, pak jim přednáškami, novinami a podobnými prostředky ukážeme, jak byli dosud hloupí.

Karel. Pochybuji, že by to šlo tak lehce. Náš farář sedí v sedle moc pevně. Na toho jsme všichni krátcí.

Jenda (pyšně). Prosím tě, že mluvíš. — Vy jste krátcí

— ale my, kteří jsme poznali moderní taktiku v takovém boji, se ho zbavíme brzy!

Bedřich. Prosím tě, jak? Jakými prostředky?

Jenda. Těch je! — Předně je člověk jako my — má své slabosti a libůstky. Těch použijeme - zveličíme a pak je hodíme mezi lidi! A potom je zde celibát. Řekne se: To je pěkný kněz, ta a ta a tak dále. - Měl náš něco se ženskými?

Bedřich. To neměl, ačkoliv ta Tůmová je za ním jako blázen. - Na faře je stále a co se děje tam . . .

Petr (který seděl u dveří, rozhodně). To je lež!

Bedřich. Co ty se do toho pleteš?

Petr. Protože náš pan farář je hodný člověk, rozumíš?

Bedřich (posměšně). Dívejme se, jakého má obránce!

Petr. Ano, musím ho bránit, protože je to bídáctví, co se zde proti němu kuje!

Bedřich. Drž hubu, hlupáku.

Jenda. Jen žádné nadávky, Bedřichu. (K Petrovi). A ty taky nemusíš rozsévat nesvár hned v počátcích, rozumíš!

Petr. To nemusím, ale musím mluvit pravdu! A pravda je jiná, Jenníku.

Jenda. Pravda, nepravda. - Nám se to hodí, tedy je to dobré.

Petr. To je zásada, které vy říkáte jesuitská! - Či ne, Jendo?

Jenda (ostře). O to se s tebou hádat nebudu! A

nelíbí-li se ti to, můžeš jít! - Takových nepotře bujeme, rozumíš?

Petr. A taky půjdu! - Jen to ti řeknu, Jendo. Lituj chvíle, kdy jsem šel sem mezi vás. Vím nyní, cc máte v úmyslu. Rozeštvat naši klidnou obec, kde se nám tak krásně v míru a svornosti žilo. Chcete poškodit čest hodného člověka, faráře, který je dobrodincem celé naší vesnice. Všichni, i já si ho vážím. A chcete proti němu bojovat takovými špinavými zbraněmi, kterých se musí slušný člověk štítit. Ale lidé nejsou tak hloupí, aby vám sedli na lep a já vás upozorňuji, že mlčet nebudu. (Odejde).

Stanislav. Půjdu s tebou, Petře. (Odejde).

Jenda (vztekle) Táhněte k čertu, zaostalci! Vás bychom potřebovali, vy hlupáci! (K ostatním). Kdo je sem přivedl?

Bedřich. Přišli se Slávou.

Jenda. Proč jsi je sem bral? Ten hlupák Petr pobouří celou vesnici a naši práci úplně znemožní!

Bedřich. Toho se neboj, Jendo. Petr bude mlčet a nebude-li, nikdo ho neposlechne.

Karel. To bude práce s takovými lidmi - a těch je zde mnoho.

Jenda. Jen neztrácet hlavy! Půjde všechno, jen co začnem. Co myslíš, Bedřichu?

Bedřich. Musí to jít, jen když se do toho pořádně dáme.

Slávek. Mám po náladě dnes, nechme toho.

Karel. To je pravda, ale mohli bychom se ještě sejít. Třeba večer.

Jenda. To bychom mohli, ale kde?

Bedřich. Mám návrh. Půjdem do Lhotky a tam se při pivě doradíme o ostatním. Nebudeme rušeni a u piva se pěkně rokuje. - Souhlasíte?

Jenda. Dobrá. - A v kolik?

Slávek. V osm ve Lhotce.

Jenda. Dobrá. - Zatím tedy: Na zdar!

Ostatní. Na zdar! (Odejdou).

Jenda (jde k oknu a dívá se ven). Před kostelem se lidé jen hemží. - Hlupáci! - A teď jde farář, jak ho všichni zdraví . . . Zatemněnci! A mne zde nechce nikdo chápat a přece bych rád strhl tu uzdu, kterou lidé mají na sobě, aby se jim lehčeji dýchalo . . . (Zmlkne).

Výstup 7.

Kořán,

Kořán (jde ke stolu, položí naň klobouk, pak přísně). Jendo!

Jenda. To jste vy, otče? A co mi chcete?

Kořán. Tvého jednání mám už věru dost! Nemine dne, aby si někdo na tebe neztěžoval. Právě mi říkal Hlucháň, že chceš založiti nějaký spolek. Je to pravda?

Jenda. Ano. - A co je na tom špatného?

Kořán. Všechno. - Chceš snad rozeštvat naši klidnou obec, nasíti do ní nespokojenosti a svárů? Což není na tom dosti, že jsi znepokojil naši rodinu a připravil nám noci, kdy nemůžeme starostmi spáti? Čeho chceš vším tím dosáhnouti?

Jenda. Zbaviti lidi nudy a dlouhé chvíle, která plyne z toho, že nemají kam jít, ani čím se trochu pobavit.

Kořán. Ale pokud jsem zde já, tak k tomu nedojde, rozumíš! Nepřipustím to, aby lidé pro tebe nenáviděli i mne, jako otce takového syna, za něhož se musím styděti již nyní. Ten spolek nezaložíš!

Jenda (drze.) A založím-li?

Kořán tvrdě). Pak půjdeš ihned z domu! A nedostaneš ode mne ani krejcaru! Však tě bída naučí něčemu lepšímu, než tě naučil blahobyt! Poznáš, co je život a přestaneš myslet na hlouposti, rozuměl jsi? A pamatuj, že to je mé poslední slovo! (Odejde.)

Jenda. Tu to máme. Myslím, že budu muset povolit. — Z domu? — Z domu? (Zamyslí se.)

Výstup 8.

Elsa Hamerská.

Elsa (starší, výstředně oděná dívka, jde k Jendovi, který ji nepozoruje a zakryje mu oči). Hádej, kdo je to?

Jenda (snaží se odtrhnouti ruce). Neuhádnu. Mařka to není.

Elsa ho pustí a dívá se naň.

Jenda (zaraženě). Elsa! (Chladně.) Ty zde, Elso?

Elsa (ironicky). Nu, moc vřelé to tvé přivítání zrovna není. Polib mne přece!

Jenda (políbí ji). Sedni si zatím.

Elsa. Člověče, ty jsi chladný jako led. (Mazlivě.) Nebo jsi snad zapomněl na svou Elsu — na ty večery, které jsi s ní tak vesele prožíval?

Jenda (se ohlíží opatrně.)

Elsa. Co se ohlížíš? Bojíš se snad?

Jenda (váhavě). Nebojím se. Ale upřímně řečeno, přijela jsi v nevhodný čas.

Elsa. A to mi říkáš jakoby nic? Potloukám se celý den po železnicích, abych tě viděla v nějakém Zastrkově a připravila ti pár hezkých chvilek, po kterých se ti jistě stýská. Nebo ti překážím — snad ne v lásce? To bych jela hned pryč, ale my dva bychom se ještě setkali! Já se mstít dovedu!

Jenda. V lásce ne. Víš, že jsi mne připoutala k sobě až k smrti. Ale mám doma mrzutosti.

Elsa. Tak? A proč?

Jenda. Chtěl jsem osvítit celou obec a zbaviti ji pout.

Elsa. A jak se ti to podařilo?

Jenda. Špatně. Právě mně otec pohrozil, vyhání mne z domu, nenechám-li toho.

Elsa. To je vše? (Směje se.)

Jenda. Je toho málo?

Elsa. Když tě tvůj otec vyžene, půjdeš ke mně do Prahy — ke mně! Ty nevíš, jak se mi stýskalo, když jsi odejel!

Jenda. K tobě! — Ale peníze?

Elsa. Peníze? Něco mám já a něco ty - táta si taky dá říci.

Jenda. Toho neznáš. Ten je paličák.

Elsa. Pak si najdeš místo.

Jenda. A co studie?

Elsa. Prosím tě, studie, — kdybys tak studoval, jako dosud, pak budeš studovat do smrti.

Jenda. Vytýkáš mi to? Je to jen tvou vinou.

Elsa. Nebuď směšný. Mou vinou? (Směje se.) Kdo za mnou stále chodil místo studia a přednášek, kdo? Mlčíš? - Ale nechme toho. - Já být na tvém místě, odjedu z domu s lehkým srdcem. Udělala jsem to taky tak a žije se mi špatně? Jsem spokojena.

Jenda. Já vím. Ale je to těžké. A asi to tak dopadne.

Elsa. Jen nebuď tak sentimentální!

Výstup 9.

Marie, později Viktor.

Marie (vběhne se smíchem). Tady mne nenajde. — (Spatří Jendu s Elsou, zarazí se.)

Elsa. To je hezké koťátko. Je to služka?

Jenda. Ne, to je sestra; — Mařenko, zde má kolegyně slečna Elsa Hamerská.

Elsa (podává Marii ruku). Těší mne, slečno, že vás poznávám. — Ani jsem nevěděla, že má Jenda tak hezkou sestřičku.

Marie (podá chladně ruku Else). Těší mne.

Viktor (mezi dveřmi). Že bude tady! (S ustrnutím patří na Elsu.)

Elsa (ironicky). Zdá se mi, že ledový muž tady roztál. (K Marii.) A rozehřála-li jste ho vy, slečno, pak vám gratuluji! Vykonala jste veliké dílo, které se jiným nezdařilo. Že, pane Slánský?

Viktor (chladně). Narážek můžete zanechati, zvláště když na první místo mezi těmi, které se o to pokoušely, patříte vy!

Elsa (ostře). Ano, já, vy hrubče, já! - Ale myslím, že ten, koho to nejvíce mrzelo, jste byl vy.

Viktor. I nemrzelo, slečno Elso. - Vím, že jste nasadila vše, abyste mne zničila, ale odolal jsem. A dnes vám děkuji za všechnu tu špinavost, které jste se na mne dopustila. Děkuji Vám za to, neboť jste mne naučila bojovat se životem, že se ze mne nestal takový ubožák, jako z Jendy. - Ale všechno bude jednou po zásluze odměněno, neboť počínám věřit ve Vyšší spravedlnost a ta vás jednou krutě ztrestá!

Elsa. A vás odmění, viďte, vy hrubče!

Viktor. Ano, mne snad odmění.

Elsa (podrážděně). A dá vám nějaké vesnické telátko za ženu.

Marie (rázně). Slečno, pamatujte si, že jste v cizím bytě. A myslela-li jste tím telátkem mne, pak můžete odejít - urážet se od vás nedám!

Viktor. Nechte ji, Mařenko, tu - - - - Mluví z ní jen závist a vášeň.

Elsa. Vy mlčte - vy - hlupáku!

Viktor (namíří na ni). Zadržte, vy drzá holko! - - - Nebo -

Jenda. Viktore!

Marie (zadrží Viktorovi ruku). Nechte ji. Viktore, a pojďte ven se uklidnit. - Jste rozčilen.

Viktor. Máte pravdu, Mařenko. - Přenáhlil bych se snad - a pro takovou je škoda. (Odejdou).

Elsa (křičí za nimi posměšně). Na shledanou, vy nedobytný!

Jenda (s odporem). Byl to ale nechutný výjev - měla jsi se mírnit.

Elsa. Jen žádné výčitky! - Ostatně byla jsem donucena tím Slánským. - (Směje se). Budeš to mít ale švakříčka, co? A sám jsi ho přivedl. To ti ani ve snu nenapadlo, že to dopadne takto, viď? Ale nyní víš co? Půjdem se trochu projít; jsem rozčilena a pak toužím po -

Jenda. Po čem?

Elsa. Abych tě mohla zlíbat, ty nechápavče! (Odejdou).

Výstup 10.

Kořánová, později Marie.

Kořánová. Nikdo zde není. Ale zdálo se mi, že se tady někdo hádal. To je u nás nyní každý den. Nešťastný chlapec, ten nám připravil starosti ke stáří.

Marie. Maminko, hledám vás.

Kořánová. A co mi chceš, beruško?

Marie. Je zle! Elsa Hamerská, ta Jendova známost, přijela dnes za ním!

Kořánová (lekne se). To není možné, že by přijela až sem za ním? Ten ubohý hoch je ztracen!

Marie. A kdybyste viděla, jak se zde chovala! Jako někde na ulici. Viktor se s ní pohádal. Je hrozná. Divím se, kam dal Jenda oči. Teď s ní odešel někam ven, snad se už nevrátí. — Jen aby ji neviděl otec!

Kořánová. Zle je tak nebo tak. Otec je odhodlán Jendu vyhnati. Je hrozně rozhněván. A proč se s ní pan Slánský hádal?

Marie. Ona mu již dříve nadbíhala, ale on ji odmítl. Proto Viktora nenávidí. A zde se setkali. Došlo to

tak daleko, že Viktor ji chtěl uhoditi! (Srdečně.) Maminko, Viktor je jiný než Jenda!

Kořánová (dívá se zkoumavě na ni). Mně se zdá, že ti srdéčko hoří.

Marie (se studem, nesměle). Odpírala jsem tomu dlouho, ale dnes poznávám — (přitulí se k matce, tiše.) Nezlobte se, maminko, ale já ho mám ráda. (Odběhne.)

Kořánová. No, ještě tohle! Ale Viktor se zdá býti hodným člověkem. Nu, nevím, jak tuto zprávu tatínek přijme. I u Mařenky se láska hlásí! Je to úděl všech. Vida, i uprostřed bouře srdce lidská rozkvétají . . .

Výstup 11.

Kořán.

Kořán. Dobré odpoledne, maminko. Jdu okřát k tobě. Jinde snad klidu nenaleznu. Mezi lidi se bojím jít, abych zase neslyšel nějaké žaloby na toho chlapce a v samotě se mi honí takové divné myšlenky hlavou... My dva si nejlíp rozumíme, viď, staroušku? (Přivine ji k sobě). A vida, už i stříbro ti kvete ve vlasech.

Kořánová. Však ty, tatínku, taky hezky běláš!

Kořán. Nu, leta jsou leta. A starostí bylo vždycky dost. (Trpce.) Myslil jsem, že aspoň to stáří prožijeme v klidu a zatím . . .

Kořánová. Vždyť může býti ještě dobře.

Kořán. Jen aby bylo. Bojím se, že už nikdy nebude.

Kořánová. Cesty boží jsou nevyzpytatelné! Ale mám novinu, tatínku!

Kořán. Jen aby nebyla zlá. Těch bylo v poslední době tolik, že se nám pod nimi hlava sklonila.

Kořánová. Nevím, jak ji přijmeš . . .

Kořán. Nu tak ven s ní.

Kořánová. Právě se mně Mařenka přiznala, že má ráda Jendova kamaráda, pana Viktora.

Kořán. Tak i Mařenka už! Nu, vždyť dospívá, pomalu jsem začínal mít starosti o ženicha a vida, přišlo to samo. — Tedy pan Slánský? Kdo by to byl řekl? Přijde jako host a zůstane snad u nás.

Kořánová. Tak souhlasíš, tatínku?

Kořán. Nejsem proti tomu! Slánský se zdá být hodný. Je sice chudý, ale to není dnes hlavní věcí. Nu, mají-li se rádi, s Pánem Bohem! Srdci se dá těžko poroučet a já nechci činiti nešťastným druhé dítě, když už jedno je. — Ale maminko, děvčeti ani muk. Musíme si dávati na Slánského ještě pozor, neznáme ho dobře.

Kořánová. Buď bez starosti, tatínku. Mám rozum. (Zdvihne se.) Ale nyní půjdu, večer nad hlavou a v kamnech ještě tma. (Odejde.)

Kořán. Tak pan Slánský a Mařenka. Zdá se být čestný člověk. Přece jedna kapka radosti do toho moře hořkosti a starostí, které nám ten nešťaslný Jenda připravil! —

Výstup 12.

Elsa, později Jenda.

Elsa. Je to ale ves, jen co je pravda. Nedivím se, že se zde Jenda nudí. Takoví strejcové všichni, selští chrapouni — (spatří Kořána.) Však tady sedí taky

takový. Ale teď něco provedu! Dobré odpoledne, strýčku! Jste zde na návštěvě?

Kořán (dívá se nechápavě). Na návštěvě? Já? (Prohlíží ji.)

Elsa. Co si mne tak prohlížíte, líbím se vám.

Kořán (mlčí).

Elsa (jde ke Kořánovi, koketně). To bych řekla, děvče z Prahy a takový strýček z vesnice. Z nás by byl páreček, viďte?

Kořán (přísně). Odstupte ode mne!

Elsa. Snad bystė se na mne nezlobil, vy jeden škaredý (uhodí ho v žertu po tváři).

Kořán. Co si to opovažujete? Vy jedna —

Elsa (uraženě). Co na mne křičíte, vy hrubče, sprostý nevzdělanče!

Kořán (prudce). Zadržte — Jsem sice nevzdělaný člověk, ale vím, co je slušnost. Vy to ale nevíte, jinak byste se nechovala tak drze v cizím bytě a k cizímu člověku!

Elsa. Proč tak na mne křičíte? Kdo vlastně jste?

Kořán. Kdo vy jste a co zde hledáte?

Elsa. Po tom vám nic není, rozumíte! Ale záleží-li vám na tom, jsem Elsa Hamerská, posluchačka mediciny a hledám zde Jendu Kořána!

Kořán. A co mu chcete?

Kořán. To je moje věc a jeho! Jsem jeho milenkou!

Kořán. Milenkou? Milenkou, vy? No tohle ještě! (Zoufale). Můj Jenda s takovou . . .!

Elsa. Dovolte, co tím myslíte?

Kořán. Jsem Jendův otec!

Elsa (lekne se). Jendův otec? (Stranou.) To jsem to provedla. (Hlasitě.) Těší mne velice.

Jenda (vejde). Ty zde, Elso, a s tatínkem?

Elsa. Ano a pěkně jsme se bavili.

Kořán (přísně). Jendo, vysvětli, mi, jak tahle sem přišla. Pozval jsi ji?

Elsa. Ne, nepozval. Přijela jsem sama. My se máme tolik rádi!

Kořán. Tedy vás prosím, abyste ihned odešla!

Jenda. Proč, otče?

Kořán (rozhněvaně). Protože taková, jako je tato, nenenajde místo v mém domě.

Jenda. A záleží-li mi na tom, aby zůstala. - -

Kořán (prudce). Odejde hned, rozumíš, synku! Taková lehká holka - milenkou syna starého Kořána? Nikdy, rozumíš, nikdy!

Výstup 13.

Viktor, Marie, Kořánová.

Kořánová. Ona je zde — je zle! Proč se tak rozčiluješ, tatínku?

Kořán. Podívej se, matko, jaké si náš syn našel děvče. Takovou - Fuj!

Jenda. Dovolte, otče, proč Elsu urážíte?

Kořán. Je pravda urážkou, ty kluku nezdárný?

Jenda. Elsa je mou milenkou. Líbí se mi, a proto se k ní taky tak chovejte. Je mi dražší než všichni ostatní!

Kořánová. Pro Boha, toto řekne syn rodičům a pro takovou - -

Jenda (hrubě). Ještě vy se do toho pleťte, matko!

Kořán. Cože? Na matku budeš tak hrubě mluviti? Ty nezdárníku! (Bolestně ke Kořánové.) To máme syna, matko! - A poslouchej, chlapče, buď půjde sama, nebo - -

Jenda. Nebo - -

Kořán (těžce). Nebo ty půjdeš s ní!

Jenda. Půjdu, a rád!

Kořánová a **Marie.** Jendo!

Kořán (zuřivě). A hned, ty zkažený studente! A na oči mi nechoď! Hned ven!

Jenda (váhá).

Kořán. Ven jsem řekl! - Či nerozumíš?

Elsa. Pojď, Jendo! - Nech starého, ať se vzteká.

Viktor. Vy furie!

Jenda. Půjdu. (Výhružně.) Ale ještě o mně uslyšíte! Pojď, Elso! (Oba odejdou.)

Kořán (klesne zdrcen na židli).

Kořánová (pláče).

Výstup 14.

Pavlík.

Všichni (zaraženi).

Pavlík. Stalo se něco? Snad syn Jenda - -

Kořán (chraptivě). Nemám syna! Vyhnal jsem ho.

Pavlík. Co pravíte? - To jste udělal, sousede?

Kořán. Ano, udělal. Lépe nemít syna, než mít syna darebu!

Pavlík (soustrastně). Bůh vám odpusť a potěš vás, Kořáne!

O p o n a.

Dějství třetí.

Kraj lesa. V pozadí stojí starý kamenný kříž. Před křížem klekátko. V předu jeviště dřevěná lavička. Letní večer, před klekáním.

Výstup 1.

Jenda, Elsa.

Jenda (stojí opřen o lavičku, jest duševně rozerván, mlčí.)

Elsa (sedí na lavičce). Co jsi tak zaražen, Jendo? Snad ne z toho vyhnání?

Jenda (těžce). Mrzí mne to. Co budu nyní dělat?

Elsa (krčí rameny). Já to mám vědět?

Jenda. Poradit mi můžeš. (Vyčítavě.) Zavinila jsi to vše svým nešťastným příchodem.

Elsa (ostře). Chceš mi to snad vytýkat? Neradila bych ti. Ostatně, nemáš k tomu důvodu.

Jenda. Že nemám důvodu? To je pěkné! Myslím, že tys mne přemlouvala, abych odešel a rozlítila mého otce tak, že mne vyhnal!

Elsa. Chceš-li takto mluviti, odejdu. Tvých výčitek poslouchat nepotřebuji.

Jenda. Teď chceš odejít? A proč jsi sem vlastně chodila? Aby to takhle dopadlo?

Elsa. Prosím tě už mlč! - Zbabělče!

Jenda. Já zbabělec?

Elsa. To taky jsi! Napřed si všechno pokazíš a pak to svádíš na mne. Člověče, kdo o tebe stál, proč jsi za mnou chodil? Byla jsem ti dobrou, viď. Ale budeš-li takto jednat, bude mezi námi brzy konec.

Jenda. Já vím, počítáš s tím, že ti vyschne pramen, vyděračko!

Elsa. Nikdy jsem o nic nestála. Já mohla míti více než jsi mi dával ty! A konečně, proč o tom mluvit s tebou? Jdi a vrať se k tatínkovi! To nechceš, viď. Tedy se chovej slušně, nebo se rozejdeme.

Jenda. Teď mi mluvíš o návratu, když víš, že to neudělám. - Já domů? - Ne, nikdy - po dnešku nikdy! Pokořovat se nebudu! Však o mně táta uslyší a bude ho to mrzet, uvidíš! Já mu ještě něco provedu!

Elsa. Jen se tak nenaparuj. Chop so raději díla! - - Pracuj a ukaž, že se neprosíš o nějaké milosti. Ale mne si važ, neboť vše, co máš, máš ode mne. Já jsem tvá hybná síla, beze mne jsi hotové nic. - - A dojde-li k něčemu podobnému, jako dnes, pak bude s námi konec.

Jenda. Kdybys to řekla před rokem, mohl jsem být jinde. Ale ty víš, že nyní jsem tvůj, jako pes. Elso, viď, ty mi odpustíš - - jsem tak rozčilen!

Elsa. Nu proto. Ale nyní mne na usmířenou polib, ano?

Jenda (ji políbí). A co teď?

Elsa. Nyní půjdeme do té hospody, přijdou tam ti venkovští hlupáčci. Ti budou koukat, jaké máš děvče!

Jenda. To budou. Elso, jsem na tebe hrdý! Ale nyní již pojďme! (Zdvihnou se.)

Elsa (hledá kolem sebe). Kde mám tašku? Zdá se mi, že jsem ji zapomněla u vás. Půjdu pro ni. Nepůjdeš se mnou?

Jenda. Nepůjdu. Mohlo by dojíti k nějakému výstupu a pak by to dopadlo špatně pro všechny. Jdi sama, počkám zde na tebe . . .

Elsa. Dobrá, půjdu (se smíchem) do lvího doupěte, když ty máš strach. (Odejde.)

Jenda. Nevím, co mne tak k ní poutá a přece je snad mým neštěstím. Ale správné děvče je to, jen co je pravda. (Zamyslí se.) Tak vyhnán z domu! Bez peněz, bez šatů! Ale ty, krkavčí otče, ty budeš jednou volat svého syna, ale marně. K tobě nepůjdu i kdybych hladem zmíral jako zvíře. - K tobě nikdy. - A což kdybych šel? - Ne, už pro smích Elsin ne! Nemohu a nepůjdu!

Výstup 2.

Pavlík.

Pavlík. Jak je krásně venku, člověk zrovna omládne. O, Bože, je ten tvůj svět krásný! Jen ti lidé jsou den co den horší. (Všimne si Jendy.) Dobrý večer, Jeníku!

Jenda (posměšně). Kdo pak je to? A, pan farář, chacha. Díváte se na syna vyhnaného z otcovského ráje, ale ten je šťasten, nic ho to vyhnání nemrzí.

Pavlík. Nevěřím vám. Vy nemůžete být šťasten! Býi na vašem místě, vrátil bych se hned domů a poprosil otce o odpuštění.

Jenda. To neudělám!

Pavlík. Bude to k vaší vlastní záhubě a neštěstí. -

Budete jednou bolestně vzpomínat! A bude pozdě.

Jenda (zatvrzele). Nikdy, nikdy se nevrátím!

Pavlík. Což si neváţíte ani trochu jejich lásky a obětí, které na vás vynaložili?

Jenda. Ušetřte si řečí, mne nepřesvědčíte. Já byl ve světě a poznal jsem, že i bez rodičů může člověk docela dobře žít.

Pavlík (stranou). Bože, netrestej svou pobloudilou ovečku. (K Jendovi.) Půjdu tedy. Přeji vám mnoho štěstí v životě! A jako přítel vám radím, jděte a smiřte se s otcem. Jinak skončíte svůj mladý život špatně. Podává mu ruku.) Buďte zdráv a dej Bůh, abyste zavčas poznal své chyby — dříve než bude pozdě!

Jenda (odmítá podávanou ruku). Děkuji vám za dobře míněnou radu, podle které se řídit nebudu. (Odvrátí se.)

Pavlík (pokrčí rameny a dívá se smutně na Jendu, pak se otočí a jde si kleknout ke kříži a tiše se modlí.)

Jenda. Chacha, ten to dostal! My se ale ještě potkáme za jiných okolností! Však vám, vy černí krkavci, odtroubíme! To bude potom účtování!

Výstup 3.

Bedřich.

Bedřich. Ty zde, Jendo, a sám?

Jenda. Mluv tiše. Podívej se. (Ukáže směrem ke kříži.)

Bedřich. Farář? - Co zde dělá?

Jenda (uštěpačně). Modlí se za ubohou duši. Nu, jen se modli, tím mne nezachráníš!

Bedřich. Mluvil jsi s ním?

Jenda. Mluvil. (Hrdě.) A dostal ode mne, že na to nezapomene do smrti!

Bedřich. Obdivuji tě. Ty se nebojíš ničeho.

Jenda. Já se báti toho tam? (Ukáže na faráře.) Nikdy! A ty se ho snad bojíš? Snad bys mu i ruku políbil?

Bedřich. To zrovna ne. (Zamlouvá.) Ale myslím, abychom pomalu šli, osm bude hned.

Jenda. Kde jsou ostatní?

Bedřich. Přijdou hned, nejsou-li už tam. A právě si vzpomínám, přijela prý sem za tebou nějaká slečna z Prahy.

Jenda. Přijela.

Bedřich. Je správná?

Jenda. To uvidíš. Bavit se umí!

Bedřich. To je dobré! A kde je?

Jenda. Přijde hned — ostatně půjdeme, však ona nás dožene.

Bedřich. Když chceš, tak jdem. (Odejdou.)

Pavlík (polohlasně). Milosrdný Bože, shlédni na svůj lid, který tě uráží, tebe nezná a opouští. Smiluj se i nad tím hochem a vyšli paprsek pravdy, který by ho osvítil a přivedl do tvé dobrotivé náruče. (Klečí dále.)

Výstup 4.

Kořán, Kořánová.

Kořán (je vidět, že je rozrušen, mluví těžce, smutně). Ponenáhlu se uklidňuji, matko, z toho rozčilení. - Nešťastný hoch! —

Kořánová. Ba, nešťastný. Ale myslím si, tatínku, že ses přenáhlil.

Kořán. Ba, matko, taky mně to tak připadá. Kdyby byla nepřišla ta nestydatá holka, dopadlo by to snad jinak. Ale ve mně vzkypěl hněv, když jsem viděl celé její chování. Víš, matko, jsem starý člověk, ale stud se mi žene do tváří, vzpomenu-li si na to, jak se ke mně chovala. A ten mizerný kluk řekne nám do očí, že si jí víc váží než nás! Což bylo málo toho zla, které nám způsobil? A té ostudy! Vždyť by mne s takovou připravil do hrobu!

Kořánová. Dost toho bylo, to je pravda. — Snad ho život naučí lepšímu. Ale mám strach, aby si něco neudělal.

Kořán. Toho se nebojím. Je tvrdý a je rád na světě. Však on nás najde, až mu bude zle.

Kořánová. Jen aby. (Rozhlíží se kolem a spatří Pavlíka, který vstane.) Á — pan farář je taky tady.

Pavlík. Dobrý večer, přátelé!

Kořán. Dobrý večer, pane faráři! Taky hledáte útěchu v přírodě.

Pavlík. (Teskně). Jiný nám ji stěží dá a lidé vůbec ne. — Jak se ten svět změnil!

Kořán. Změnil, změnil. A stále k horšímu.

Pavlík. Nedivte se tomu, sousede. Ta nešťastná válka natropila moho zla. Víru zvlažnila, mravnost uvolnila. Zvláště ti mladí.

Kořán. To bylo dílem nešťastného Jendy. Mladí jeho myšlenky jen hltali.

Pavlík. Mluvil jsem s ním před chvílí.

Kořán (zvědavě). Nu, a co je?

Pavlík. Je zatvrzelý - začal jsem pěkně, aby se vrátil, ale nechtěl ani slyšet, Jen nějaký trest by ho mohl obrátiti. Sousede, bojím se nejhoršího.

Kořánová. Pro živého Boha!

Kořán. Proč myslíte, pane faráři?

Pavlík. Nemá víry a bez té se ve světě neudrží.

Kořán (kývne smutně hlavou). Přece jsem rád, že je pryč. Snad se mladí vzpamatují, když tu nebudé nikoho, kdo by je podněcoval.

Kořánová. Kdo ví, símě je zaseto.

Pavlík. A ponese ovoce špatné.

Kořán. Myslíte?

Pavlík Rozhodně! A bude to stále horší.

Kořánová. Bože, a vše to je dílem našeho Jendy! (Pláče. Z vesnice zazní večerní zvonek, všichni vstanou a tiše se modlí.)

Výstup 5.

Slávek, Karel.

Slávek. Karel jdou zvolna v pozadí jeviště, klobouky na hlavách.

Karel. Jsem zvědav, jak si to Jenda s tím spolkem představuje.

Slávek. Bud bez starosti, co on vezme do ruky, to se jistě zdaří. Těším se už na to, jak těm lidem osvítíme v hlavách. A farářovi! Tomu nejvíc sklapne! Přestanou mu ruku líbat.

Karel. To je pravda. Kostel může potom zavřít.

Slávek. Půjde to.

Karel. Počkejme, aby naše radost nebyla předčasná.

Slávek. Proč myslíš?

Karel. Kamaráde, Jenda tady dlouho nebude. Starý prý ho vyhnal dnes z domu.

Slávek. Tak? - A nevíš proč?

Karel. Nevím, ale hádky tam byly stále od té doby, co se Jenda vrátil. Starý prý se vztekal pro Jendovu činnost.

Slávek. Ten je takový zatemněnec! Jiný by zato dal nevím co, kdyby mohl děti dát studovat. Vím, jak to bylo u nás, ale nešlo to. A Jenda je takový rozumný člověk, dovede nadchnout a naladit. Poslouchal bych ho někdy až do rána, když začne mluvit.

Karel. Mluvit dovede, to je pravda. Ale někdy taky přestřelí.

Slávek. To je pravda, ale to se stane každému. - A on se dovede ze všeho pěkně vymotat. Ten by faráře usadil brzy.

Karel. Šikovný je. Poslouchej, dnes prý za ním přijela nějaká holka z Prahy.

Slávek. Tak? To bude jistě s ním. Pospěšme si, klekání už odzvonilo.

Karel. Měl bys se pomodlit!

Slávek. Já? Nedělej špatné vtipy! (Zajdou.)

Pavlík (udělá kříž). Klekání odzvoněno, půjdu pomalu domů.

Kořán. Půjdeme s vámi, ač dnes mne tam nebude nic těšit. U nás bývalo tak veselo, při té dřině, která na nás den co den čekala. Ale teď se vše změnilo. Kdyby tomu byl alespoň konec! Viděl jste pane faráři, ty hochy? Jak šli! Klobouky na hla-

vách a ty jejich řeči! - Uvážím-li, že je to dílem vlastního syna, studem bych se propadl!

Pavlík. Vždyť vy za to nemůžete, Kořáne. Vychoval jste ho dobře, ale svět vám ho vrátil zlého. Proste Boha, aby ho osvítil a obrátil, ostatní ponechte jeho osudu.

Kořán. Máte pravdu. Ale kdybyste věděl, jak tím trpím!

Pavlík. Chápu vás docela. Všecko je nyní jinak. Dříve trpěly děti za hříchy otců, nyní trpí rodiče za viny svých dětí. (Všichni zajdou).

Výstup 6.

Elsa.

Elsa (vyjde z leva a odplivá posměšně.) Dnes budu mít neštěstí. Potkala jsem faráře. Fuj! Šel s tím paličatým Kořánem. Jak se hrdě ten Kořán nesl. Zdá se, že je mu to jedno — inu, to je otcovská láska! Vyžene vlastního syna jako žebráka, jen proto, že mu přerostl přes hlavu. Selský hřbet, zatemněnec! Ale s tím klukem mne to přestává také bavit. Dlouho mi na krku viset nebude! Kdo by se vláčel s takovým břemenem. Chci být volná! (Naslouchá.) Zdá se mi, že někdo jde. (Dívá se,) Vida, (posměšně) nedobytný Viktor Slánský s tou venkovskou husičkou! No, tohle může býti zajímavé. Poslechnu si, jak bude ten protiva cukrovat! (Skryje se za kříž.)

Výstup 7.

Viktor, Mąrie.

Viktor (nesměle). Rád bych vám něco řekl, Mařenko, ale bojím se.

Marie (usedá na lavičku). A čeho?

Viktor. Že se mně vysmějete!

Marie. Toho se nebojte. (Smutně.) Dnes mí není do smíchu.

Viktor. Vím, Mařenko. A možná, že to, co vám řeknu, vás rozteskní ještě více, ale musím vám to říci, nosím to v nitru už dlouho a tíží mne to.

Marie (mlčí v rozpacích).

Viktor (vroucně). Známe se krátkou dobu, Mařenko, ale přece cítím, že vy jste měla na mne velký vliv. Změnil jsem se ve vaší přítomnosti. Nedůvěřoval jsem si a bál jsem se žen, nemluvíval jsem s nimi, i když jsem musil za to trpěti. Ale vy jste mne změnila zcela. A dnes vám chci říci to, k čemu jsem se odhodlával již delší dobu. Mařenko, já vás miluji.

Marie (mlčí dojata).

Viktor. Vy mlčíte? Ranil jsem vás svým vyznáním?

Marie (tiše). Uvážil jste vše důkladně? Podívejte se, vybral jste si děvče z venkova, nezkušené, prosté -

Viktor (ohnivě). Ale hodné a zachovalé! — A to je pro mne nejdůležitější, to jsem ve světě marně hledal. Uvážil jsem vše a jsem pevně rozhodnut! Vzdělání není vše, podívejte se na Elsu! Je vzdělaná a co natropila zla jen ve vaší rodině, je vzdělaná, ale kde jsou ostatní věci, ctnost, dobrota? Toho byste u ní marně hledala! Mařenko, mohu doufat v příznivou odpověď?

Marie (tiše). Můžete.

Viktor. Nevíte, jak mne činíte šťastným!

Marie. Ale rozhodnutí ponechávám někomu jinému.

Viktor. Komu?

Marie. Rodičům, budou-li ti s naší láskou souhlasiti, dobrá —

Viktor. A nebudou-li?

Marie. Pak jim nechci zasazovati nové rány. Nechci jim zkaziti i tu poslední trochu radosti, která jim zbývá nyní po odchodu Jendově. Jsem už sama.

Viktor (dojat). Souhlasím a vážím si vás pro toto rozhodnutí. A nebudou-li souhlasiti, co potom?

Marie (smutně). Pak nám nezbývá jen zapomenutí. Vy ve světě zapomete brzy.

Viktor (vroucně). Ne, nikdy! U tohoto kříže vám přisahám, že nikdy! Pokud ten bude stát, budu vám věrný. A počkám na vás, kdybych měl čekat až do smrti!

Marie (dojata). Věřím vám, Viktore a jsem šťastna.

Elsa (vyjde z úkrytu a směje se jedovatě). Nedobytný dobyt, že pane Slánský?

Viktor. Elsa!

Marie. Ona!

Elsa. Ano, Elsa, pane Viktore! Elsa, kterou jste kdysi odmítl. Pamatujete se na ten večer, kdy jsem vám řekla, že vás miluji. Já na něj nezapomněla a nezapomenu! Ten mi ještě zaplatíte! A vám, vy venkovská husičko, gratuluji k vašemu úspěchu, dobyla jste si srdce toho, kterého jsem já marně dobývala. Ale nezávidím vám, neboť Viktor byl a bude vždy budižkničemu! Toho si brzy omotáte kolem prstu!

Viktor (rozhněvaně). Zadrž, ty —! Poslouchala jsi?

Jsi schopna ještě větších podlostí než je tato, ale urážet Mařenku nenechám! Mne si urážejte jak chcete, na hloupé řeči nic nedám, ale Mařenku nechte, neboť nejste hodna se na ni podívat, tím méně se o ni otírat zlolajným jazykem!

Elsa (posměšně). Jak vám sluší úloha rytíře, jste v ní báječný, vy . . .! Ale půjdu raději pryč, abych vás nerušila ve sladkém cukrování, ledový panáku! A A myslíte-li si, že ta vaše přísaha je pevná, pak se klamete.

Viktor. Odejděte! O mé přísaze pochybovat nemusíte! Svého slova jsem nezrušil nikdy! A přisahal jsem na kříž, který zde stojí již dvě stě let.

Elsa. Stojí, stojí, ale . . . Šťastnou zábavu, hlupáčci! (Odejde se smíchem.)

Viktor. Děsná žena!

Marie. Nenávidí tě. Mluví z ní vášeň a ta dovede strašné věci. Neuškodí ti to?

Viktor. Teď mi neuškodí nic, jsem obrněn, mám tvoji lásku, Mařenko!

Marie. Nebude se mstíti?

Viktor. To mně neuškodí, mám tebe, proto jsem silný!

Marie. Jsem šťastna, Viktore, i v tom neštěstí, které nás stíhá. Vidím, že s Jendou to dopadne špatně, zůstane-li vězeti ve spárech toho - ďábla.

Viktor. Správně jsi řekla - ďábla. Ale ona se ho nasytí brzy a potom snad se Jenda vzpamatuje.

Marie. Takové jsou ženy!

Viktor. Ale ne všechny - ty jsi jiná, viď?

Marie. Snad jsem. Ale nyní půjdeme už domů. Jsou tam sami a jistě smutni.

Viktor. Ano, půjdeme. (Vroucně.) Na dnešní večer nezapomenu nikdy! (Odejdou, chvíli ticho.)

Výstup 8.

Petr, Stanislav.

Petr. Takové ticho všude. Ticho před bouří. A dnes se něco strhne, uvidíš. Stáňo!

Stanislav. Proč myslíš, Petře?

Petr. Dnes vyhnal starý Kořán Jendu. A teď zakládají ten spolek ve Lhotce.

Stanislav. Na tom by konečně nic nebylo.

Petr. Pravda. - Ale slyšel jsi způsob jejich boje. Nezaleknou se ničeho. A Jenda, jak ho znám, něco provede, než odejde.

Stanislav. Jsou tam ostatní, ti by ho zadrželi.

Petr. Ostatní budou dělat, jak on bude pískat. Jsou za ním jako posedlí!

Stanislav. To je pravda. A přece z toho nemůže vzejít nic dobrého.

Petr. To oni nechápou a nevidí. Jsou zaslepeni blýskavými slovy Jendovými. Vždyť i my bychom bývali uvázli v jejich sítích, kdyby nám Jenda nebyl otevřel oči svým plánem tažení proti faráři. Víš, takový hodný člověk.

Stanislav. Ba je. Dobrák, který se ožebračil tím, že všechno rozdal.

Petr. A oni takhle.

Stanislav. Myslíš, že by se jim ten plán podařil?

Petr. Podařil. - Lidé jsou zlí. Čekají na každé slovo. A viděl bys, jak by se do něho pustili i ti, kteří mu vděčí za mnoho.

Stanislav. To je pravda. A co myslíš, že chystají dnes?

Petr. To nevím. Proto zde čekám a počkám, až půjdou domů.

Stanislav. To může trvati dlouho.

Petr. Může. Jenda má času dost; odjede jistě do Prahy až ráno.

Stanislav. Hloupý hoch, tak si šlape po štěstí. Takových otců, jako je Kořán, je ve světě málo. Denně by mu měl ruce líbat a ne jednati takto. Však on to pozná, až se bude starat sám na sebe.

Petr. To pozná a brzy! (Zmlkne.)

Stanislav. Já půjdu domů. Tak měj se zde dobře, ať to vše dobře dopadne. Dobrou noc! (Odejde.)

Petr. S Bohem! - Musím zde počkat. Mám obavu, že dnes se něco strhne. (Zmlkne, chvíli ticho, je slyšet vzdálený hluk za scénou.) Zdá se mi, že už jdou! Někde se skryji. Chlapci jsou nerozvážní a snad se mi podaří je zdržet, kdyby chtěli něco provést. (Odstoupí a skryje se za kříž, hlasy se blíží.)

Bedřich (za scénou). Byl to ale krásný večírek, takových tu máme zřídka.

Karel. To byl. Moc se mi to líbilo!

Výstup 9.

Jenda, Elsa a ostatní hoši.

Všichni jsou rozjařeni.

Jenda. Takových večerů budete míti zde víc, jen až začne Osvěta pracovat! A budou ještě veselejší!

Bedřich. Ty jsi ale chlapík, Jendo! Ty máš velkolepé nápady!

Karel. To máš! A my teď rozsvítíme světlo nových myšlenek!

Slávek. Osvěta, spolek mladých, jak to hezky zní - osvětáři, světlonoši!

Jenda. Zní to hezky, ale rád bych viděl nějakou činnost.

Bedřich. Bez tebe to půjde těžko. Neměl ses rozejít s tatínkem. Bez tebe toho mnoho nesvedeme.

Jenda. Jen se neboj, nějak to půjde. Budu vše řídit z Prahy a občas si za vámi taky zajedu.

Bedřich. K tátovi nemusíš, u nás je místa dost a ty jsi vždy vítaným hostem!

Jenda. To se neboj, že bych šel spát domů - už pro smích ne!

Elsa. Mlčte a směkněte raději, zde stojí kříž.

Jenda. Elso, jaké to nápady? Nám radíš, abychom smekli před kusem kamene, který bychom raději viděli povalený v prachu.

Elsa. Nu a co nám v tom brání? Svalme ho!

Všichni (jsou zaraženi).

Elsa. Svalte ho a tak ukážete nejlépe svou činnost!

Jenda. Myslíš to vážně, Elso?

Elsa. Ano, dolů s ním!

Ostatní (mlčí).

Elsa. Co jste tak náhle zmlkli? Bojíte se? (Posměšně,)

To jsou světlonoši, chacha! Každý má plno řečí a nadšení, a přijde-li k něčemu, je konec. Bázlivci jste.

Bedřich. My že se bojíme? To nás neznáte, slečno Elso! My se nebojíme nikdy!

Elsa. Důkazy! (Vášnivě). Dolů s křížem, znamením poroby lidstva, kterou chceme odstraniti, - dolů s ním!

Slávek (váhavě). Dolů s ním, ale jak? Aspoň kdybychom provaz měli. -

Elsa (vytáhne provaz z tašky a hodí jej před ně na zem.) Zde je provaz. (Tedy. - (Dívá se posměšně na ostatní, kteří couvají zaraženi.) Zbabělci! (Zdvihá provaz se země.) Vždyť jsem to věděla, že jste baby. I ten Jenda se třese. Já to věděla již dávno, že jsi slaboch a bázlivec. To jsou mně pokrokovci. Dejte se do služeb farářovi a ne pokroku. - Nu, Jendo, chtěl ses rozloučiti důstojně s domovem! Tu máš příležitost a lidé budou o tobě mluvit. - Váháš? - Jsi baba! A vy ostatní s sním!

Bedřich, Karel. Slávek. Cože, my baby?

Jenda (chraptivě). Sem provaz! (Chytne provaz a všichni přikročí ke kříži.)

Petr (stane před křížem). Ani krok dále!

Bedřich. Petr? Co ty zde chceš?

Petr. Chci zabrániti potupě, kterou chcete připravit! (K Jendovi.) Tak se chceš rozloučiti se svou rodnou vsí, Jendo? - Ale pokud zde jsem já, svého úmyslu neprovedete!

Elsa. Co to bláholí? Neposlouchejte ho! (Jde blíže.)

Petr. Kamarádi, uvážili jste, co chcete provést? Chcete, abv se o naší vsi vykládalo v celém okolí, že zde

byl stržen kříž, který byl tady postaven z vděčnosti za boží milosrdenství? Dokud jsem před ním já, tak se vám to nezdaří!

Elsa. To se teprve ukáže! (K ostatním.) Odstraňte toho žvástala! Farářova otroka! (Ostatní váhají.)

Elsa. Na něho!

Všichni se vrhnou na Petra, krátký zápas, Petr s výkřikem klesá k zemi, ostatní ho odnesou stranou.

Elsa. A nyní kříž!

Bedřich. Napřed provaz! Kdo ho uváže?

Jenda. Já! Vysaďte mne! (Ostatní ho vysadí, Jenda uváže provaz na vrchol kříže.)

Elsa (stranou). A zítra uvidíš, Viktore, že jsi přísahal na věc, která nyní padne k zemi. (Nahlas.) Hotovo?

Jenda (seskočí). Hotovo! Bratři! Nastává významná chvíle, která má ukázati směr a cíl naší práce. Strhnout nenáviděný kříž do prachu. My musíme učinti vlast svobodnou a lidi volné. My jsme průkopníky velikého díla za osvobození lidstva! Proto: dolů s křížem!

Ostatní. Dolů s ním! - Výborně!

Jenda. Chopte se provazu!

Ostatní (se chopí provazu, Jenda stojí pod křížem a dává takt.)

Jenda. Tak táhnout! - Hej rup!

Elsa. Jen víc!

Jenda. Táhněte, k čertu! - Hej rup!

Bedřich (utírá si s čela pot.) Ten drží!

Jenda. Proklatý kámen, ne a ne povolit.

Jenda. Znova, já vám pomohu! Hej rup! (provaz se napne, Jenda přiskočí a chytne provaz těsně pod křížem.)

Všichni. Už letí!
Elsa (zoufale). Pozor!

Opona rychle padá, než dopadne, je slyšet pronikavý, bolestný výkřik Jendův, pak rychlé kroky ostatních, kteří se ve zmatku rozbíhají.

Dějství čtvrté.

Scéna jako v prvním jednání. Týž den, pozdní večer.

Výstup 1.

Kořán, Pavlík.

Pavlík. Myslíte, sousede, že jsem nevěděl, jak se na mne Jenda chystá? Viděl jsem jeho ničím neodůvodněnou nenávist vůči mně. A víte, že chtěl špiněním mé cti mne zde na vsi znemožniti?

Kořán. To že chtěl? Tak vám ublížit! (Zoufale.) Můj syn, Bože, Bože! Začínám být rád, že to vše dopadlo takhle. Je pryč a dá nyní pokoj.

Pavlík (bolestně). Bože, nevím, proč právě nás kněze tak svět nenávidí. - Škodíme mu? Překážíme mu? Ani jedno ani druhé, proč tedy? Kdybyste, sousede, věděl, jak to bolí, když jdete s láskou ke člověku, který jí ani nezasluhuje a ten se vám odmění jen hrubými nadávkami. Za lásku nenávist, za mír štvaní a urážky!

Kořán. Je tomu tak, pane faráři. A víte proč? (S důrazem.) Protože kněz je postaven na svícen, protože žije lépe než ostatní.

Pavlík. Snad máte pravdu. Ale což oni nemají možnosti žíti také tak? Brání jim v tom někdo? My kněží jistě ne.

Kořán. Tak žíti dnešní svět nedovede.
Pavlík. Ale to je chybou. Byl by šťastnější!
Kořán. Byl. Ale proto vás nemá rád. Závidí vám to štěstí, které vám dává vyrovnaný život.
Pavlík. O, není tak klidný a vyrovnaný, jak by se na první pohled zdálo. Žádný z nich neví, kolik bojů, úskoků a přemáhání nám skýtá. A pak to množství práce! A dělníků je tak málo! Vymíráme, sousede, vymíráme.
Kořán. Pravda. A lepší to nebude?
Pavlík. Za dnešních poměrů se náprava nedá čekat! Náboženská škola by nás mohla zachrániti!
Kořán. Pravda, pravda, A té se nedočkáme.
Pavlík. O tu musíme bojovat! (Pohlédne na hodinky.) Ale už musím jít. Dnes jsem se zdržel a vás, myslím, taky.
Kořán. Mne ne. - Není mi do spaní. - (Trpce.) Po dnešku -
Pavlík. To vypusťte z hlavy. Všechno se může obrátiti k lepšímu a štěstí se zas může vrátiti. Podává mu ruku.) Tak dobrou noc! (Odejde).
Kořán. Štěstí? To od nás odlétlo navždy! Dobrou noc!

Výstup 2.

Kořánová, později Viktor.

Kořánová. Paň farář už odešel?
Kořán. Odešel. A co ty nespíš, maminko? Říkalas, že si lehneš.
Kořánová. Nemohu usnout. Mám stále takové tušení, že se dnes něco stane. Snad Jenda —
Kořán. To, maminko, vypusť, to nic není. Jsi ještě rozčilena. Však tě to přejde.
Viktor (vejde, je zaražen). Dobrý večer!

Kořán. Dobrý večer. - Kde se touláte?
Viktor. Byl jsem trochu venku s Mařenkou.
Kořán. Kde pak zůstala?
Viktor. Zdržela se ještě na návsi s kamarádkami. - Šel jsem sám domů. - Domů? Vždyť jsem zde jen hostem - nu, zítra již odjedu.
Kořánová. A proč byste odjížděl? Či se vám u nás nelíbí?
Viktor (srdečně). O, líbí! Ale když tu není Jenda, nemám důvodu, proč bych zde zůstával. Zítra odjedu do Prahy. A jedu tam tak nerad!
Kořán. Nu, protože je Jenda pryč, odjíždět nemusíte. S ním jste stejně mnoho řeči nenadělal. A líbí-li se vám u nás, zůstaňte si.
Viktor. Děkuji, strýčku za tak srdečné pozvání. Ale pojedu přece. A dřív než odjedu, rád bych vám něco řekl. -
Kořán. Jen mluvte.
Viktor (v rozpacích), Nevím, jak bych začal. Možná, že se budete hněvat, až vám to řeknu. - (Náhle.) Strýčku, my se máme s Mařenkou rádi. Dnes jsme si to řekli. A já jako čestný muž se vás táži, nemáte-li nic proti tomu. A dovolíte-li jednou, až budu hotov, abych si Mařenku odvedl.
Kořán (překvapeně). Máte se rádi? A tak za krátkou dobu? (Ke Kořánové.) Vidíš, matko, za našimi zády.
Kořánová. Nu, tatínku, o Mařenku nemám strachu, je dobře vychovaná a hodná.
Kořán (s povzdechem.) To byl Jenda taky. Ale ty konce! (K Viktorovi.) A kdybych byl proti tomu?
Viktor (pevně). Pak počkáme, až změníte své rozhodnutí. Proti vaší vůli nechceme dělati ničeho. Mařenka říkalą, že máte bolestí dost s Jendou, že

druhou vám dělati nechce.

Kořán (dojat). To že říkala? Hodné děvče! A co vy?

Viktor. Já souhlasím s ní. Počkáme, i kdybychom věčně čekat měli!

Kořánová. To snad nebudete. Tatínek je příliš opatrný.

Kořán. A mám pravdu, maminko, či ne? Kdybych býval opatrnější s Jendou, nemusilo to dopadnouti tak. Ale je-li on nešťasten, nechci, aby i druhé dítě bylo nešťastno. Aby trpělo mým zbraňováním. Jsem zkušený a vím, že srdci se nedá poroučeti. Zbytečně by se děvče trápilo a my snad také. Řeknu vám upřímně: líbíte se mi, paně Slánský, a trváte-li na svém, dobrá! Překážet vám nebudu. Ale pamatujte si toto. Jste oba mladí a vy nejste dosud hotov, máte tedy času dosti. Ne abyste popletl děvčeti hlavu a pak ji nechal!

Viktor. Pane Kořáne, jsem čestný člověk a Mařenka je má první láska. Uvážil jsem vše dobře a míním to vážně. Život mne učil tvrdými ranami a vím, jak ony bolí. Proto bych nerad je zasazoval jiným, zvláště ne vám a Mařence, lidem, kterých si nesmírně vážím.

Kořán. Odpusťte, nechtěl jsem se vás nějak dotknout. Ale lidé jsou dnes zlí. Vás ovšem známe jenom tak, jak možno poznati člověka za krátkou dobu, ale důvěřuji vám. Ale my jednáme o Mařence a ta tu není, kde se zdržela?

Výstup 3.

Marie.

Marie (vejde prudce do dveří a zůstane mezi nimi vyděšena stát.)

Kořánová. Pro Bůh, co se stalo?

Kořán (skočí k ní). Děvče, mluv, co se stalo, proč jsi tak vyděšena?

Marie (přerývavě). Tatinku, stalo se neštěstí! - Před chvílí zde sháněl Jeník Dohnalů pomoc. Sousedé tam šli.

Kořán. Co? Kam?

Marie. Nevím, ale zdá se mi, že Jenda —

Kořánová. Co povídáš?

Marie. Nevím nic jistého, ale Jeník jmenoval Jendu. U morového kříže prý je.

Kořánová. Bože, že si ten hoch něco udělal!

Kořán (bere kabát). Půjdu se tam podívat, matko! (Odejde.)

Marie. To jsem se polekala!

Kořánová. Co je vlastně? Nešťastný chlapec! Věděla jsem, že to špatně s ním skončí! A já jsem to cítila celý večer, ani usnout mi to nedalo. Tatínek je vždy tak prudký a to nekončívá dobře.

Viktor (uklidňuje ji). Ale vždyť nevíte, tetičko, co se stalo. Možná, že ten poplach je planý.

Kořánová. Dej to Bůh! (Zmatené hlasy a kroky za scénou.) Bože, někdo jde! (Jde k oknu a dívá se, ostatní s ní.)

Viktor. Zdá se mi, že někoho nesou!

Marie. Aby to byl tak Jenda!

Hlas (za scénou). Opatrně, opatrně! Ať mu neublí žíme!

Jiný hlas. Pozor, je zde tma! Neupadněte!

Kořán (za scénou zlomeným hlasem). Počkejte, sousedé, vezmu ho sám!

Marie. Pro Bůh, co se stalo?

Výstup 4.

Kořán, Dohnal.

Kořán (vejde do dveří, v náručí bezvládné tělo Jendovo, jeho hlava obvázaná).

Kořánová (zoufale). Tatínků!

Kořán (zlomeným hlasem). Jenda se vrací, maminko! (Jde k posteli, kterou Marie mezitím rozhodí a položí tam Jendu.)

Hlas (za scénou). Jak je, sousede?

Kořán (sedne ke stolu a mlčí).

Kořánová. Pro Boha, mluv! - Co se stalo?

Dohnal. Sousedko, nelekejte se, Jenda strhl kříž a ten padl na něho!

Kořánová. Strhl kříž! — Náš Jenda? — Bože! — (Omdlí.)

Viktor s Marií (ji zdvihnou a odnesou do vedlejší světnice za scénu).

Kořán (sedí netečně u stolu, zrak vytřeštěný).

Hlas (za scénou). Nu, jak je s Jendou?

Kořán (vstane a jde těžce k oknu). Sousedé, děkuji vám za přátelskou službu.

Hlas. Nu, a co Jenda?

Kvřán. Dosud se neprobral, ale dá Bůh, že bude brzy dobře.

Hlas. Dej to Bůh! A vám dej Pán Bůh dobrou noc!

Kořán. Děkuji. Dobrou noc! (Zavře okno a jde ke stolu, sedne si a mlčí.)

Dohnal. Bože, zde to dnes dopadne špatně! — (Ke Kořánovi.) Kořáne, syn se vrátil!

Kořán. Syn se vrátil, syn? (Tvrdě.) Nemám syna!

Dohnal. Ty jsi mu neodpustil, Kořáne? Ani když smrt se hlásí?

Kořán (bezmyšlenkovitě.) Nemám syna — nemám syna!

Dohnal. Tady to dnes dopadne! (Odchází.)

Kořán (sedí stále u stolu). Děkuji vám, Dohnale! — Dobrou noc! (Sám.) Nemám syna! (Zoufale). Obrazoborec! Můj syn? - Nemám syna! (Pak sedí chvíli tiše, potom se vztýčí a jde k lůžku, dívá se mlčky, po chvilce bolestně.) Tak se mi vracíš. - - - - Synáčku! — Jendo! (Klesne v pláči u lůžka.)

Jenda (se ponenáhlu probírá z bezvědomí, mluví namáhavě a přerývaně). Tak - dolů s - ním! - Hej rup! - - - Co ty zde chceš, Petře? - Elso, táhni, ať - už jednou - - padne!

Kořán. Tak se mi vracíš, Jendo? - (Zoufale a bolestně.) Můj syn je obrazoborec! - Bože! - (Měkce.) Jendo, synáčku! - Jendo!!

Jenda. Volá - mne - někdo? - - Kde to jsem?

Kořán. Doma jsi. - A vrátil jsi se dřív, než jsme se nadáli. - A jak se vracíš! (Jde k posteli a skloní se nad Jendu.) Já jsem to! Nepoznáváš mne? - Já, tvůj táta!!

Jenda. Nemám - otce. - Ten mne dnes vyhnal! - - - Však on o mne ještě us-ly-ší. -

Kořán. Bože, dítě! - Jendo! - (Rve si vlasy.) Boží trest! - Jendo! - Synu!

Jenda (odvrací hlavu). Jdi pryč! - - Jdi pryč! - - Ty se zlobíš! - - (Třeští.) Už letí! - Elso, letí! - A sletí všechny!

Kořán. Bože, odpusť nám naše viny! (Jde ke stolu a zdrceně usedá.)

Výstup 5.

Viktor.

Viktor (vejde z leva). Nu, jak je? (Jde k lůžku.)

Kořán. Zde vidíte! - Třeští, neví o sobě!

Viktor. Ubohý! (Skloní se nad Jendou.) Jendo, příteli!

Kořán. A co matka?
Viktor. Vzkřísili jsme ji. - Leží zesláblá. Byl to prudký otřes. - Mařenka je u ní — neboť právě usnula. - Ale přijde-li takového něco ještě jednou, pak za ni neručím.
Kořán. Usnula? - Tak je jí lépe.
Viktor (prohlíží Jendu).
Jenda (procitne), A Viktor - - - Bačkora. - To bude - švagr, chacha. - -
Viktor. Utiš se, Jendo. (Skončí prohlídku a mávne beznadějně rukou.)
Kořán (dívá se na něho nedočkavě). Jak je?
Viktor (váhá). Snad bude dobře.
Kořán. Nemluvíte pravdu, pane Slánský! Bojíte se, že ji nesnesu? (Tvrdě). Jsem dnes silný!
Viktor (útěšně). Nelekejte se, ale chcete-li. povím vám pravdu. Připravte se na nejhorší! Bojím se, že katastrofa nastane do hodiny.
Kořán. Tedy konec! Bože můj! Bože můj!
Viktor (smutně), Ano, konec. - Běžte pro kněže, snad se před smrtí smíří s Bohem.
Kořán (vezme kabát a beze slova odejde).
Viktor. Jendo, Jendo, to je tvůj konec. Nadějný život ubitý dnešním světem! (Usedá na okraj lůžka, chvíli ticho.

Výstup 6.

Marie.

Marie (vejde uplakaná, tichým hlasem). Viktore, jak je s Jendou?
Viktor (vyhýbavě). Co dělá maminka?
Marie. Spí. Ale Jenda? Co je s ním?
Viktor. (mlčí).

Marie. Pro Bůh, mluv, Viktore!

Viktor. (vyhýbavě). Otec odešel pro kněze.

Marie. Tedy zle! (Dá se do pláče.)

Viktor (mlčí, po chvilce). S Jendou je konec. - Nešťastný hoch! Co bolesti způsobil rodičům i vám, Mařenko.

Marie. Mně ne tolik - jsem mladá, ale otec s matkou, tak se o něho starali. -

Viktor. Mařenko, utište se. Snad i oni zapomenou, vždyť čas hojí rány i smrtelné.

Marie. Ano, snad zapomenou, ale i vy musíte na mne zapomenout.

Viktor. Já? A proč? - Ne, nikdy, vždyť jsem přísahal. (Uhodí se do čela.) Ah!

Marie. Co se to stalo?

Viktor. Nic. Vzpomněl jsem sj na Elsu, že ona to byla, která dohnala Jendu k tomu strašnému činu!

Marie. To je jedno. — Ale vy musíte přece zapomenout.

Viktor (vroucné). Nikdy, Mařenko, nikdy!

Marie. Ano, zapomenete. Přece si nevezmete dívku, která je zrodjny, jejíž čest je potupena tak strašným činem. Stržený kříž! Chápete to, že my jsme zde na vsi vydáni ve psí. Každý se bude na nás dívat přes prsty: A myslim, že toto právě otce nejvíce bolí . . .

Viktor. A proč? Což můžete za Jendův čin? Může otec za syna a vy za bratra, který se dostal na scestí, sveden špatným prostředím? Ne, Mařenko, od vás neodstoupím nikdy!

Marie. Děkuji vám, Viktore. Vidím, že vaše láska je pravá.

Jenda (mluví namáhavěji). Už - letí - - - ten nenáviděný — symbol otroctví! - - Elso - už - letí! - Elso, má Elso -

Viktor. Ta je příčinou celé jeho životní tragiky. — Ale, Elso, vám to jednou Bůh odplatí!

Marie (jde k lůžku). Jendo, Jeníku!

Jenda (pozná ji). To jsi ty, Ma - řen - ko? - Kde - to - jsem?

Viktor. Doma, Jendo, doma.

Jenda (se odvrátí). Ty jdi pryč - tebe nech-ci vidět.

Viktor (odstoupí smuten.). Ubohý!

Výstup 7.

Kořán, Pavlík.

Pavlík. Potěš vás Pán Bůh! Jak je s ním?

Viktor. Právě se probral. Mluví zcela jasně, ač namáhavě. Myslím však, že to dlouho trvati nebude.

Pavlík (jde k posteli). Jeníku, jak se ti daří?

Jenda (uzří Pavlíka). Jdi pryč. - - Jdi - pryč - - ty černý - ptáku - a nestráš mne - -

Pavlík. Přicházím vás, Jeníku, navštívit. Možná, že už naposledy. (Jemně.) Přicházím jako prostředník mezi Bohem a lidmi, jako kněz —

Jenda. Nevěřím - - v Boha - - Bůh není - - není - (záštiplně). - Jděte - pryč - a nech - te - mne spát - Nevěřím v nic!

Pavlík. Jeníku, Bůh jest a je milosrdný k těm, kteří se pokoří, ale trestá ty, kteří ho nenávidí. Proste, aby i vám odpustil!

Jenda (slaběji). Odejděte, - odejděte. - Nevěřím - nevěřím. -

Kořán (prosebně). Jendo! Pamatuj si, že tvých chví-

lek je na mále! Neodmítej kněze, aby ti smrt nebyla těžkou!

Jenda (mluví silněji v posledním vzchopení sil): Smrt? - Smrt? - Blázníte? Já nezemru, musím ještě vyrvati lid z rukou těchto vyssavačů - těch černých krkavců.

Pavlík. Ubohý hoch, neví co mluví.

Jenda. A umru-li, chci zemřít jako volný myslitel. (Třeští.) Přátelé, dolů s ním! - Hej rup! - Hej rup! Elso, táhni přece - už poletí - už po-le-tí - (klesne nazpět do lůžka.)

Pavlík (dojat). Půjdu, sousede. Můj úkol je skončen (trpce) - nevykonán. - Kéž mu je Bůh milostiv a milosrdný!

Kořán. Odpusťte mne za syna, pane faráři. Za nehodného syna!

Pavlík. Vám nemám co, sousede. Vy za nic nemůžete. A jemu odpouštím také, je to svedená duše. Kéž i Bůh mu odpustí a vás posilní a potěší! — S Bohem! (Jde k lůžku a chvilku se tiše modlí, pak odejde.)

Kořán. S Bohem. - (Usedne u stolu, mlčí.)

Viktor (prohlíží Jendu, dojat). Konec se blíží.

Marie. Můj Bože! (Pláče tiše a modlí se u lůžka.)

Všichni (chvíli ticho v napjatém očekávání).

Jenda (se vztýčí na lůžku). Tak už leží! - Už leží na zemi! - Vidíš, otče, tvůj syn je slavný — rozbije pouta. — Bůh — Bůh! — Chacha — Pryč, jdi pryč! — (Zápasí s vidinami, Viktor ho zdržuje.) Já nevěřím! — Elso, drahoušku, polib mne! — (Chvilku ticho, pak silněji.) Ha! — Bůh jde! — a hledí přísně. — Věřím! — E — Existuje! — Věřím! —

Otče, matko odpusťte! -- (Silněji.) Otče náš — odpusť nám naše viny! (Silně.) Bůh jde! — (Křikne.) Bože, Bože, věřím! (Klesne bezvládně do lůžka).

Viktor. Konec! — Mrtev!

Marie (pláče).

Kořán (stál dosud netečně nad Jendou). Konec! - - Konec všemu!

Kořán. Ženo!

Marie. Maminko!

Viktor. Srdeční mrtvice!

Kořán. Bože, což není ještě dost tvých trestů?

Marie (pláče).

Viktor. Utište se! - Vše marné. (Vezme Kořánovou do náruče a odnáší ji za scénu, Marie jde za ním a tiše štká.)

Kořán (usedá ke stolu, nehybný, netečný, pohled v jedno místo, chvíli ticho.)

Výstup 8.

Elsa.

Elsa (vejde tiše, jde k lůžku, mluví cynicky). Jendo! (Vezme ho za ruku a pustí ji, zděšeně.) Br! - Mrtvola! - Tak to tedy dopracoval. - Je ho škoda. Ale co, je to tak dobře! - Byl nešika!

Kořán (se vzchopí, překvapeně.) Vy zde?

Elsa (lekne se, drze). Ano, já. - A jdu zase pryč.

Kořán. Hledáte mého syna? Zde je, vy proklatá!

Elsa. Já? - Proč? - Mohu snad já za to, že byl tak neopatrný a neuskočil včas!

Kořán. Ano, vy! Vy jste původcem jeho smrti! - Vy jste ho zabila!

Elsa. Já? (Posměšně.) Jste mi k smíchu. - Půjdu raději pryč.

Kořán (přísným. povzneseným hlasem). Jděte, ale pamatujte si, že za vámi se bude stále plížit kletba otce, jemuž jste zabila syna a muže, jemuž jste zabila ženu! - Proklínám vás! Proklínám celou dnešní společnost, která vede děti ke zkáze! Proklínám celý moderní svět! - Jděte a svádějte si jiné, jako jste svedla tohoto zde! - Ale pamatujte si, za vámi letí nejen moje kletba, za vámi jde i vyšší Spravedlnost a té neujdete. Však se dovrší míra vašich zločinů a pak budete vy proklínat sama sebe, jako já nyní proklínám vás! Pamatujte si, že boží mlýny melou pomalu, ale jistě. - Také vás Bůh, který ví o všem, bude jednou souditi a ten soud bude strašný! Jděte! (Ukazuje ke dveřím.) Jděte, prokletá! (Odchází.)

Elsa (se zasměje a ve dveřích se srazí s Viktorem.)

Výstup 9.

Viktor.

Viktor. Co se zde děje? (Spatří Flsu.) Vy zde?

Elsa. Ano, já zde!

Viktor. Jste drzá.

Elsa. To mi zaplatíte!

Viktor. Nebojím se vás, vy , . .

Elsa. Jste mi všichni k smíchu. Raději pryč odtud. (Odchází ze dveří a zůstane stát mezi nimi zaražena.)

Hlas za scénou (úsečné). Stůjte!

Elsa (překvapeně). Já?

Hlas. Vy jste Elsa Hamerská?

Viktor (jde k oknu a dívá se ven) Četník!

Elsa. Ano, jsem.

Hlas. Ve jménu zákona Vás zatýkám!

Elsa. Mne? A proč?

Hlas. Jste obviněna, že jste pomáhala strhnouti kříž.

Viktor (ke Kořánovi). Slyšíte? - Jste pomstěn!

Kořán (mávne rukou). Mne pomstí jen Bůh a jeho spravedlnost - ta pozemská je příliš mírná. - (Odejde vlevo, zlomen.)

Elsa. Já že jsem strhla kříž? — Nebuďte směšným, pane! — dokažte mi to!

Hlas. To vám dokáží jiní. Nyní rychle se mnou!

Elsa (drze). A nepůjdu-li?

Hlas. Pak vám pomohu. — Jen rychle!

Elsa. Nikdy!

Viktor. Drzá žena, ještě odporuje!

Hlas. Vyzývám vás naposledy. Odpor je marný!

Elsa. Nikdy, nikdy! (Ozve se hluk zápasu, řinčení pout.)

Hlas. Hotovo a nyní jdem!

Viktor. Elsa v poutech jako zločinec! (Vyběhne ven.)

Výstup 10.

Kořán.

Kořán (vyjde z leva, těžce, zdrcen). Konec! - Konec! (Bolestně.) Ženo, proč jsi odešla? — — — Co mi nyní zbývá? Nic, jen bolest, strašlivá bolest! — Ženo — Synu! (Vstane, jde k lůžku a spatří na stěně pušku, jde k ní, jakoby přitahován.) Pryč, pryč! — tam za nimi! (Vezme pušku do ruky.) Co mi zde na světě zbývá? — Nic, nic — (Prohlíží pušku.) Nabita! - - Mám? - - (Duševní boj.) A co Marie? - Snad mi to odpustí. - - Jen rána stačí. - - Mám? - - (Odhodlaně.) Půjdu za svými! (Radostně.) Matko, ženo, jdu za vámi! (Přiloží pušku ke spánku.)

Výstup 11.

Viktor, později Marie.

Viktor. (vejde mezi řečí Kořánovou, který si ho nevšimne). Kořáne! - - Strýčku! (Skočí k němu a strhne mu pušku od čela.)

Marie. (vejde z leva, křikne). Tatínku!

Kořán (klesne zdrcen na židli, vroucně). Marie, - - dítě!

Viktor. Vy jste chtěl?

Kořán. Ano, chtěl. - - Co mi zde zbývá? - - Chtěl jsem za matkou a synem.

Marie. A co já?

Kořán. Ty bys byla odpustila. - - A já bych našel klid.

Marie. Tatínku, a co Bůh?

Kořán. Ten by neodpustil, viď? Ach, byl jsem sláb. - (Uvažuje.) A přece je to hřích! Bože odpusť! Buď milostiv mně hříšnému! Nyní jsme, Mařenko, sami. - - Bez matky, bez syna! (Zoufale,) Sami. - Sami!

Viktor (dojat). Sami? A co já?

Kořán. Chcete být vy mým synem?

Viktor. S největší radostí, když mne za syna přijmete?

Marie (šťastně). Viktore!

Kořán (dojat). Synu, synu! (Obejme ho.) - Děti, nyní pojďme k matce, ať i ona se potěší tam, kde se jednou všichni shledáme. - - (Odchází, podpírán Viktorem a Marií vlevo, u lůžka Jendova se zastaví a chvilku stojí, pak setře z oka slzu a řekne tiše.) Pojďte, děti! (Odchází zvolna vlevo.)

O p o n a p a d á.

Konec hry.

ČESKÉ REPUBLIKY

Od téhož autora vyšlo:

Svatý Václave, nedej zahynouti!
Hra ze života o 3 jednáních. 9 m, 3 ž. Scéna: světnice. Kč 5·-

Upozorňujeme pp. režiséry na vzrušující hru z ruského života

Kříž a sovětská hvězda.

Činohra o 4 jednáních od Jos. Eckersona. - Přeložil P. Ignác Miklík, C. Ss. R. 16 m, 1 ž. Scéna: jizba, les, síň. Cena Kč 5·-

Hry náboženského obsahu:

J. DVORECKÁ: **Vítězství pravdy.** Snadno proveditelná hra ze života

J. JANEČKOVÁ: **Bezbožnice.** Hra ze selského života.

Dodá každý knikupec aneb

NAKLADATEL J. BIRNBAUM V BRTNICI